

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen heeft op 28 september 2022 **de heer Alders** als getuige gehoord, die werd bijgestaan door de heer De Boer.

Voorzitter: Van der Lee
Griffier: Israel

Aanwezige leden van de commissie: Van der Graaf, Kathmann, Kwint, Kuik, Van der Lee en Tielen.

Aanvang 14.45 uur.

De **voorzitter**:

Aan de orde is het verhoor van de heer Alders. Ik verzoek de griffier om hem en zijn steunverlener naar binnen te geleiden.

(De griffier geleidt de getuige naar zijn plaats in de Enquêtezaal.)

De **voorzitter**:

Welkom, meneer Alders.

De heer **Alders**:

Dank u.

De **voorzitter**:

Ik heet ook u welkom, meneer De Boer. Van harte welkom bij de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen.

60 jaar aardgaswinning heeft Nederland veel gebracht, maar kent zeker voor gedupeerden schaduwkanten. De commissie onderzoekt hoe deze schaduwkanten hebben geleid tot het besluit om de aardgaswinning in Groningen te stoppen. Wij willen weten hoe de besluitvorming op cruciale momenten is verlopen, hoe private en publieke partijen hebben samengewerkt bij de gaswinning. Wij onderzoeken de aardbevingen en de ontwikkeling van kennis daarover, de afhandeling van schade veroorzaakt door de bevingen en het proces van het versterken van gebouwen in Groningen.

U bent commissaris van de Koningin geweest in Groningen, maar ook Nationaal Coördinator Groningen. Derhalve willen wij u graag spreken als getuige. U heeft ervoor gekozen om de belofte af te leggen, en daarmee de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen verklaren. Ik verzoek u daarom om even te gaan staan.

(In handen van de voorzitter legt de heer Alders de belofte af.)

De **voorzitter**:

U mag weer plaatsnemen. Het verhoor met u wordt afgenomen door de collega's Kuik en Kwint, en mogelijk zal collega Van der Graaf ook nog enkele vragen aan u stellen. Dat is helder?

De heer **Alders**:

Ja.

De **voorzitter**:

Dan gaan we beginnen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Meneer Alders, u was van 1 juni 2015 tot 1 juni 2018 Nationaal Coördinator Groningen, de NCG. De functie en de organisatie werden speciaal in het leven geroepen om de regio beter te betrekken bij de aanpak van de aardbevingsproblematiek in Groningen. In uw tijd was de NCG een andere organisatie dan de huidige uitvoeringsorganisatie. We willen het met u hebben over uw gehele periode als NCG. Daar ligt dus ook de focus op in dit verhoor. Toch gaan we allereerst even terug de tijd in. Op 1 september 1996 bent u commissaris van de Koningin in Groningen en dat blijft u tot 2007. Ik ben benieuwd: welke onderwerpen rondom gaswinning spelen in die tijd een rol?

De heer **Alders**:

Dan moet ik echt even graven. Eén ding is zeker: in die periode is er veel discussie over het opwaarderen van het gasveld. Wat wilde dat zeggen? Inmiddels was het gasveld zo geëxploiteerd -- er was zo veel uit -- dat de druk vergroot moest worden, wat betekende dat er compressoren moesten komen en dergelijke. Dat was een miljardenoperatie die over het hele gasveld werd uitgevoerd. De directie werd in mijn herinnering gevoerd vanuit Hoogezand. Kortom, er waren toen heel veel activiteiten die te maken hadden met het gasveld op zichzelf. Daarover waren contacten: contacten

met andere overheden, ruimtelijke ordening en alles wat daarmee te maken had, ongetwijfeld contacten met de NAM. Op die manier speelde dat.

In die periode is ook aan de orde geweest dat er bevingen plaatsvonden. Die vonden altijd plaats, maar die vonden op dat moment ook plaats. De vraag was hoe we daarmee omgingen. De heer Rodenboog heeft daar al het een en ander over gezegd. Dat heeft geresulteerd in het vernieuwen van de, om het zo maar te zeggen, informatieve folder: wat te doen als? Eigenlijk was dat allemaal gebaseerd op het feit dat er een fonds was. Als er iets aan de hand was, was het algemene gevoel dat je naar dat fonds ging, waarna het werd opgelost. Dat gold voor de waterschappen, die allerlei aanvullende investeringen moesten doen, maar dat gold ook als er bevingen waren of anderszins, zij het dat vaker aan de orde kwam dat individuele bewoners meer moeite hadden om toegang te krijgen dan anderen.

Aan het einde van die periode speelde er wel een discussie -- ik heb dat opgezocht omdat wij het voorgesprek hadden; dat zeg ik er eerlijk bij -- omdat zichtbaar werd in de beantwoording dat in korte tijd de maximale magnitude van 3,4 naar 3,8 werd gebracht. Dat werd in de gemeenteraad van Loppersum aan de orde gesteld. We hebben daar overleg over gepleegd en gezegd: "Die vraagstelling, hoe kan dit nu? Hoe moet je daarmee omgaan als dit in zo'n korte tijd gebeurt? Hoe moet je daar beleidsmatig mee omgaan? Wat moeten we leren van wat we hier zien?" Toen is gezegd: we gaan die vraag doorgeleiden naar de minister van Economische Zaken. Dat was degene die voluit verantwoordelijk was en ons eerder te verstaan had gegeven dat we ons er verder niet mee moesten bemoeien. Die discussie was eerder -- dat ging al heel ver terug -- ook al gevoerd en ging over het bewijsvermoeden en de beïnvloeding van de vergunningen. Die vraag is toen gesteld. De aankondiging is toen gedaan dat wij vanuit Groningen, provincie met gemeenten, in dit geval gemeente Loppersum, enige onderzoeken zouden starten op juist dit soort vragen om ook te weten hoe je daar beleidsmatig mee om moest gaan.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat was aan het einde van de periode als CdK.

De heer **Alders**:

Dit is een brief van 2007.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja, rond 2007. U had het net over de gemeenteraad van Loppersum, maar speelde deze discussie ook in de Provinciale Staten?

De heer **Alders**:

Het is zeker dat dit via Rodenboog op tafel kwam. Hij sprak mij daarop aan in de zin van: "Je hebt mij benoemd" -- dat kon je toen ook zeggen tegen de commissaris -- "maar je had me wel beter kunnen informeren op dit punt." Toen hij mij dit verhaal vertelde van "wie is portefeuillehouder", nou, dat mocht hij dan ook doen. Het speelde wel en het kwam toch steeds meer op. Daarin past de vraag of het in Provinciale Staten behandeld is, of het in de commissie aan de orde is geweest, maar ik durf het niet te zeggen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In hoeverre maakten inwoners van Groningen zich in die tijd zorgen over de gaswinning?

De heer **Alders**:

Dat was verschillend. Er waren natuurlijk discussies over "er wordt veel te makkelijk gesproken over bodemdaling", "er zijn misschien toch meer bevingen en misschien worden die wel van een zwaarder karakter dan we vandaag de dag hebben", "is er voldoende nagedacht over hoe we de ondergrond gebruiken". Niet zozeer in mijn periode als commissaris maar eerder in mijn periode als minister speelde bijvoorbeeld de discussie over de ondergrondse opslag bij Langelo. Daarover was echt een hele discussie in Drenthe.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat waren dus specifieke gebieden, maar het was niet per se in de provincie Groningen dat dit ...

De heer **Alders**:

Er waren discussies over: klopt het allemaal wel? Dan krijg je Meent van der Sluis. Dat soort discussies waren er. Soms liep dat wat hoger op. Dat was dan niet toen ik commissaris was, maar toen ik als minister zo'n besluit nam als bij Langelo. De eerlijkheid gebiedt te zeggen ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik wil het hier toch over Groningen hebben. Langelo laten we hier even voor wat het is.

De heer **Alders**:

Dat is voor het eerst, maar goed.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Waren de inwoners van Groningen volgens u op de hoogte van de risico's van de gaswinning?

De heer **Alders**:

Nee, maar we hebben in die periode met elkaar gezegd: "Er is informatiemateriaal, want er is soms behoefte om te weten hoe je ermee om moet gaan, maar dat is wel erg verouderd. Het wordt tijd dat we iedereen opnieuw informeren over wat er verbonden is aan de gaswinning en wat je moet doen als je daar schade door hebt of gevolgen van hebt." Dat duidt erop dat het op meer plaatsen aan de orde was. Dat was niet alleen maar een exercitie van "de commissaris drinkt een kop koffie met de burgemeester van Loppersum", dat zeker niet.

De heer **Kwint** (SP):

U bent in die tijd niet alleen commissaris van de Koningin, u bent ook voorzitter van de raad van commissarissen bij Gasunie ...

De heer **Alders**:

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

... overigens net als uw voorganger, de heer Vonhoff, die ook voorzitter was van de raad van commissarissen bij Gasunie. Toch hoort het niet automatisch bij uw functie. U wordt benaderd om op die functie te solliciteren. Waarom heeft u dat uiteindelijk gedaan?

De heer **Alders**:

Ik ben in mijn herinnering niet benaderd om te solliciteren. Volgens mij was het zo dat de minister twee leden van de raad van commissarissen benoemde, buiten degenen die daar vanuit het gasgebouw in zaten. Er waren dus twee niet-gasgebouwers, om het zo maar te zeggen. Die werden benoemd op voordracht van de minister van Economische Zaken. Daarvoor ben ik benaderd. De minister heeft mij als zodanig benoemd. De andere die er zat en niet behoorde tot het gasgebouw was volgens mij de thesaurier-generaal, toen de heer Van Dijkhuizen. Die zat daar waarschijnlijk omdat onder hem de staatsdeelnemingen vielen.

De heer **Kwint** (SP):

Dat klopt. Dat was inderdaad de tweede niet-gasgebouwgebonden vertegenwoordiger. Waarom zei u uiteindelijk ja om de functie te gaan vervullen?

De heer **Alders**:

Dat had iets te maken met het feit dat ik zelf al langere tijd energie had gedaan, ook in de Kamer. Ik was dus betrokken bij de energiediscussies, zowel de materie als de vraag hoe je in vredesnaam de energiewereld organiseert. Toen ik met die discussie begon, had je in iedere provincie een provinciaal gasbedrijf en een provinciaal elektriciteitsbedrijf. Ik kan ze nu nog wel een keer traceren richting Nuon en Essent, maar dat was toen toch echt heel anders. Dus toen was die discussie er. Er was een echte belangstelling voor het onderwerp. Ik begreep ook wel dat het belang in Groningen van enige betrokkenheid bij de Gasunie -- daar ging het om -- eigenlijk wel een beetje in de rede lag. Mij werd te verstaan gegeven dat weliswaar mijn voorganger het ook was geweest, maar dat het geen automatisme was. Dat vond ik fijn om te horen omdat in de aanloop naar mijn benoeming in Groningen er een hele publieke discussie was geweest of ik als "linkse jongen" -- ik citeer de kranten van die tijd -- wel geschikt was om een dergelijke functie te vervullen.

De heer **Kwint** (SP):

Hoeveel invloed had een voorzitter van de raad van commissarissen op de besluitvorming?

De heer **Alders**:

Het is het meest eigenaardige voorzitterschap van een raad van commissarissen dat ik tot vandaag heb meegemaakt. U hebt er al heel veel aandacht aan besteed. Het gasgebouw vergaderde in allerlei sessies. Als dat gebeurd was in Assen, dan verplaatste men zich naar Lauswolt. Daar werd niet alleen gegeten en geslapen, maar ook vergaderd. Als de vergadering van de raad van commissarissen begon, begon die eigenlijk met het vertellen van de uitkomst van het beraad dat tot dan toe had plaatsgevonden. Wat bedoel ik daarmee? "Hier zijn we nog niet uit, dat kan van de agenda af." Zo ongeveer. Dus het was zowel voor de heer Van Dijkhuizen als voor mijzelf een bijzondere ervaring.

De heer **Kwint** (SP):

Voor de mensen die meeluisteren: de heer Van Dijkhuizen en u waren niet bij die vooroverleggen aanwezig ...

De heer **Alders**:

Nee.

De heer **Kwint** (SP):

... maar uw collega-leden van de raad van commissarissen waren uit hoofde van hun functie al wel op de hoogte.

De heer **Alders**:

Ja, op een of andere manier, hè. Er waren aandeelhoudersoverleggen. Er waren er een heleboel. Die mensen zaten allemaal ... Nou, niet allemaal. Een aantal van hen zaten aan tafel. Een aantal van hen hebt u ook zelf gehoord.

De heer **Kwint** (SP):

In hoeverre was er volgens u sprake van onafhankelijk intern toezicht?

De heer **Alders**:

Ik weet niet of u dat ook aan de heer George Verberg heeft gevraagd. Toch heel opvallend ... Je ziet het heel vaak. Shell heeft waarschijnlijk intern hele strikte regels. Dan krijgen vertegenwoordigers van zo'n bedrijf de neiging om nóg scherper te zijn als ze ergens anders zijn. Soms dacht ik wel: gaat dit niet heel erg ver in wat er allemaal moet gebeuren? Als je twee audits thuis hebt, moeten er drie extern plaatsvinden; dat gevoel kreeg je wel.

De heer **Kwint** (SP):

De bedrijfscultuur.

De heer **Alders**:

Dus de cultuur brengt dingen met zich mee: o wee als er iets misging in de praktijk, hè, een ongeval, een niet-gepland ongeval. Dat was nummer één op de agenda, en dat ging tot op de bodem, echt tot op de bodem. Daar kon de rest van Nederland heel wat van leren. Ik ben voorzitter geweest van een raad van toezicht van een ziekenhuis. Daar sprak men over veiligheid. Echt, die kunnen wat leren op dat punt. Bepaalde aspecten gingen héél diep. Ik had geen twijfel of daar goed toezicht werd gehouden. In dat hele proces daarvoor zaten hele dubbele belangen. Als we een jaarvergadering hadden, stelden we het jaarverslag en de jaarrekening vast. Dan beëindigde ik de

vergadering en opende ik de aandeelhoudersvergadering. Een aantal mensen aan tafel gingen vervolgens aan de zijkant zitten en een aantal bleven op hun plek zitten. Dat waren de aandeelhouders. Die verwevenheid was bijzonder. Ik had alleen maar zicht -- nogmaals, want ik heb hier dingen gehoord -- op wat zich daar afspeelde, maar niet in de rest van het gasgebouw. Ik wist dat het bestond, maar hóé precies ...

De heer **Kwint** (SP):

De precieze werking was u op dat moment ... Dat was ook niet nodig voor de uitoefening van die functie natuurlijk.

De heer **Alders**:

Voor Gasunie zeker niet, nee.

De heer **Kwint** (SP):

Herinnert u zich een moment dat de gevolgen van de aardbevingen toen besproken zijn in de raad van commissarissen? Of was dat nog niet aan de orde?

De heer **Alders**:

Nee, dat herinner ik mij niet. Ik herinner mij wel dat er momenten waren -- maar ik weet niet of dat een formele vergadering was of een werkbijeenkomst met de heer Verberg of met anderen; ik noemde net ook al de heer Van der Sluis -- waarop er twijfel naar boven kwam of het allemaal wel klopte. Ik weet zeker dat we wel gesproken hebben over "hoe zit dat nou". Je zag dat dé autoriteiten op dit gebied zeiden: maak je niet druk. Die spanning zag je. Als je ernaar vroeg, was dat niet alleen het antwoord van jouw gesprekspartner, maar werd er ook naar verwezen in rapporten dat dit zo was. Zo ben ik er zelf ook mee omgegaan in die periode.

De heer **Kwint** (SP):

Dit is misschien een wat speculatieve vraag, maar denkt u dat het later in het traject, wanneer het gaat over de schaduwkanten, geholpen had wanneer er nog een plek aan tafel was geweest voor een vertegenwoordiger van de provincie?

De heer **Alders**:

Na de splitsing werd de rol met Gasunie eigenlijk al doorgesneden, want de rol ging verder via EZ naar GasTerra, het handelsbedrijf. Ik kan me een heleboel voorstellen bij Gasunie: degene die het overneemt, het bewerkt, het

transporteert en noem maar op. Daar had het misschien in de rede gelegen. Het had in de rede gelegen dat er informatie was verstrekt als het erom ging en dat het niet afhankelijk was ... Altijd zijn dit soort dingen meegenomen, maar op het moment dat de informatievoorziening afhankelijk is van de toevalligheid of je wel of niet een functie daar vervult, dan is het al mis.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan gaan we naar 1 juni 2015. U wordt benoemd als Nationaal Coördinator Groningen. Hoe ging dat? Heeft u gesolliciteerd? Bent u gevraagd?

De heer **Alders**:

Op enig moment, in maart/april van dat jaar, dus in ieder geval na het aanvullende bestuursakkoord, ben ik benaderd door William Moorlag, gedeputeerde in de provincie Groningen. Hij zei mij: "We gaan een andere richting in. Er moet een nationaal coördinator komen, iemand die het gebied kent, die het gebied begrijpt, die dat hele bestuurlijke proces kent. Daar wil ik graag met je over praten." Dat hebben we gedaan, bij Moeke Vaatstra; dat herinner ik mij nog. We hebben daar een tijdlang met elkaar zitten praten. Ik heb erover nagedacht. Ik heb op een gegeven moment gezegd dat ik erin geïnteresseerd was en dat ik ja zou willen zeggen, maar dat dit niet alleen van hem afhing, maar ook van de andere partijen, met name de minister. Ik heb een of twee keer met de minister gesproken. Dit is in de fase ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

... voorafgaand aan de benoeming.

De heer **Alders**:

Ja. Hij heeft mij toen ook gezegd: maar ik had eigenlijk een hele andere gedachte. Dat is niet vreemd, want wie het stuk leest van februari, ziet dat de gezamenlijke partijen daarin uitspreken dat men toch de gedachte laat gaan in de richting van een ambtelijke NCG. Dat staat er met zoveel woorden in. Dus de minister dacht: ik heb eigenlijk andere afspraken, maar nu word ik met iemand geconfronteerd die ik toch moeilijk zo kan duiden. Daar hebben we samen over gesproken.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Kunt u die verschillen schetsen? Wat was het ene pad en wat is het uiteindelijk geworden? Hoe ging die discussie?

De heer **Alders**:

Ja, ik zal dat doen, maar zal eerst het volgende zeggen. Hij vroeg aan mij: gaat dat wel werken? Daar heb ik met hem indringend over gesproken. Ik heb tegen hem gezegd: "Luister, dit is een informele functie. We gaan straks niet zeggen: we hebben hier een hele wet en allerlei bevoegdheden. Dus het moet op de persoon. Als jij twijfel hebt of jij het met mij wel kunt doen, moeten we er niet aan beginnen. Dit gaat in zo'n wat meer informele sfeer, waarin je niet kunt terugvallen op ... Dan gaat dat mis." Daar heeft hij over nagedacht na het eerste contact. Daarna zijn we in contact gekomen over: dat moeten we maar doen; dan moeten we in gesprek. Dan kom je in gesprek over hoeveel dagen en al dat soort dingen.

Het aanvullende bestuursakkoord kent een bijlage, waarin hier heel uitvoerig op wordt ingegaan. Dat hinkt zelf op twee gedachten, want daar staat dat er iemand moet komen met doorzettingsmacht, die vooral voor de partijen moet zorgen dat er samenhang komt. Daar staat dat dat wat er niet is, er moet komen en dat als het nodig is de NCG initieert dat bestemmingsplannen worden gewijzigd. Nou, als je het leest, denk je: hier heb je toch hopelijk samen goed over nagedacht, want degene die dit gaat doen, breekt natuurlijk in in de normale huishouding van de gemeenten en van de provincie, maar het is uw stuk. Ik dacht: "Ik begrijp waarom je nu toch zegt dat je hier geen ambtenaar moet neerzetten, want dat gaat helemaal mis. Het gaat niet mis omdat diegene ambtenaar is, maar het gaat over hoe die gesprekslijnen dan lopen. Er zullen weinig bestuurders zijn die met mij het gesprek beginnen als ze denken: daar heb je ambtenaar Alders." Ik kwam dat dus op een andere manier doen. Die paste daarbij. Hoe het ooit precies tot stand is gekomen om dat zo op te schrijven, kan ik niet overzien. Maar als je het stuk helemaal gelezen hebt, begrijp je beter dat je iemand zoekt die én bestuurder is én oog heeft voor hoe je ermee omgaat als er een inbreuk is op het normale democratische proces.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Als we het hebben over de opdracht die u krijgt als NCG, wat is bij de start de kern van die opdracht voor u?

De heer **Alders**:

Heel duidelijk is al dat de verhoudingen totaal verziekt zijn. Dat wordt later alleen maar erger. Maar NAM, CVW ... Als je het alleen al zegt, is het mis. Maar het is ook niet zo dat er bestuurders zijn die allemaal kunnen zeggen: nou, daar is het vertrouwen wel. De discussie was breeduit. Als je het

aanpakt, moet er echt iets gebeuren wat ook te maken heeft met herstel van vertrouwen. Dat kan alleen maar als mensen het idee hebben: het gaat over mij als het over schade gaat en niet over een technocratisch proces. Het moet iemand zijn die begrijpt dat het niet over huizen gaat in de termen van stenen, maar over het thuis van mensen. Die t is in het hele proces essentieel. Het is niet zo dat je er gewoon maar andere bakstenen neerzet. Nee, het is je thuis, je veilige plek, waar jij over gaat. Wat daar stond, was: maak dat proces. De ontdekking vanaf dag één was natuurlijk dat er niks was. Ja, er waren heel veel verwachtingen, lopend van een paar honderd woningen tot 170.000 woningen. Voor de goede orde -- om even de orde van grootte te hebben wat je dan tegen elkaar zegt -- merk ik op dat dit ruim twee derde van alle woningen is die in de provincie Groningen staan. Maar de simpele vraag was gewoon: afgezet tegen wát, en zegt u dat dan?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U geeft aan dat het ook over herstel van vertrouwen ging.

De heer **Alders**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat is best wel ruim. Hoe vul je dat in? Wat is de kern van waarmee u aan de slag moet?

De heer **Alders**:

De eerste opdracht die ik op 1 juni had, was om voor de kerst te zeggen wat we gingen doen, om het eerste meerjarenprogramma te maken. Dat was niet alleen een meerjarenprogramma over "hoe zit het met schade", "hoe zit met het versterken", maar ook "hoe zit met het de leefbaarheid", "hoe gaan we economisch perspectief bieden", "welke partijen gaan wat doen" et cetera. Dat in een proces waarin én de gemeenteraden én Provinciale Staten én de ministerraad erover zouden moeten spreken. Ik had het geluk dat de Kamer daarna kwam. Wat ik daarmee wil zeggen, is dat er eerst een aanpak beschreven moest worden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja, dat moest voor de kerst.

De heer **Alders**:

Dat moest gebeuren, en dan op twee niveaus, want bij schade zat het al mis.

Bij schade was het zeker: zorg dat er wat gebeurt aan de verhoudingen. Het eerste meerjarenprogramma werd door velen beoordeeld aan de hand van "gebeurt dat". De arbiter, waar u misschien wel op terugkomt, speelde daarin een essentiële rol. De andere kant was: hoe gaan ze dat hele integrale deel aanpakken? Daarbij werd opnieuw erop gewezen dat dit in het aanvullend bestuursakkoord en het bijkomende stuk stond. Daar stond niet alleen in dat het ging om versterken en schade, maar dat ging ook over vertrouwen in het gebied en een integrale aanpak. Alle elementen treft u daarin aan. Dat was dus de poging.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus voor de kerst moest u dat meerjarenprogramma klaar hebben. Kreeg u van minister Kamp de ruimte om uw eigen invulling daaraan te geven?

De heer **Alders**:

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

Dat is duidelijk. Ik heb een paar korte vragen over uw positie als Nationaal Coördinator in wat ik dan maar "het Groningse krachtenveld" noem. In het instellingsbesluit van de Nationaal Coördinator staat dat u een regierol krijgt. U schetst net zelf al dat dit redelijk ruim geformuleerd is. U moet dan zelf in gesprek met de diverse partijen om dat in te vullen, om dat concreter te maken. U neemt daar het initiatief toe. Hoe gingen die gesprekken en met wie werden die gevoerd?

De heer **Alders**:

Een bruggetje naar het vorige toe. Ik kreeg alle ruimte, maar de minister -- niet alleen de minister, maar ook het kabinet en alles wat ermee samenhang -- was in één ding duidelijk: dit gebeurt wel allemaal binnen het leerstuk van de aansprakelijkheid. Daar bestond politiek gezien -- nu trek ik de Kamer erbij -- geen verschil van mening over. Dat is heel lang zo gebleven. Dus ja, ik had alle ruimte, maar het moest wel binnen het leerstuk van de aansprakelijkheid.

De heer **Kwint** (SP):

Ter verduidelijking, daarmee bedoelt u: NAM veroorzaakt schade, dus NAM betaalt.

De heer **Alders**:

Ja. "Het is risicoaansprakelijkheid, dus wat er ook gebeurt, u staat aan de lat." Die lat lag bij de NAM. Dus ja, alle ruimte, maar weet wel dat dit het kader was waarbinnen de dingen gebeurden. Het tweede dat op dat punt van belang is -- dat geldt ook ten aanzien van uw vraag -- is dat de hele gedachte op dat moment was, die politiek zeer gesteund werd, dat dit moest leiden tot heel goed kijken naar de omvang van de winning, maar: wel winning, want we versterken ook. Dus winning en versterken werden in die periode gezien als twee kanten van dezelfde medaille. Dat gezegd hebbend ben ik begonnen, ogenblikkelijk nadat ik aangetreden was, om iedereen te vragen om mij te helpen. Er is in die periode een ongekend aantal gesprekken gevoerd. Waar moet u aan denken? Alle bestuurders in de zorg. Wat is de impact van de bevingen op de zorg? Alle bestuurders op het punt van onderwijs. Wat betekent dit voor de onderwijsgebouwen; hoe doen we dat? De monumenteneigenaren en de monumentenorganisaties. De werkgevers en de werknemers. Degenen die zich met infrastructuur bezighielden. Die kwamen in allerlei sessies bijeen.

De heer **Kwint** (SP):

Dan moet ik mijn vraag misschien verduidelijken, want volgens mij schetst u nu de programmaliijnen waarlangs u uiteindelijk in het meerjarenplan aan het werk gaat. Ik had het meer specifiek over het invullen van de regierol tussen u en bijvoorbeeld het ministerie van EZ, de gemeenten en de provincie. Hoe werd die verder afgebakend?

De heer **Alders**:

Eén. Er was een kwartiermaker geweest, Hans van der Vlist. Hij had een stuk geschreven waarin precies werd uitgelijnd hoe het verder zou gaan, hoe het zou gaan met het meerjarenprogramma en hoe het zou gaan met de gebiedsversterkingsplannen. Dat waren twee niveaus. Het eerste was dat er een bestuurlijke stuurgroep moest komen. In die bestuurlijke stuurgroep ontmoette de NCG alle bestuurders: Rijk, provincie, gemeenten. Er was nog de dialoogtafel. Maar in dat stuk stond: we moeten ervoor oppassen om te gaan dubbelen, dus er komt een bestuurlijke tafel en we adviseren de NCG om een aparte tafel te organiseren met de maatschappelijke organisaties. Ik heb heel veel mensen u horen uitleggen wat het einde van de dialoogtafel was, maar die staat gewoon in dat stuk. Daar had men vooraf toe besloten.

Ik heb inderdaad die bestuurlijke stuurgroep opgericht en ik heb de maatschappelijke organisaties uitgenodigd. U heeft misschien gezien dat dit

een hele operatie is geweest. Ten eerste wilden de organisaties zichzelf organiseren; het Gasberaad. Ten tweede was de Groninger Bodem Beweging uit de dialoogtafel gestapt. Die had meer moeite om terug te komen, maar wilde als ledenorganisatie ook een eigen positie hebben. Die twee groepen zijn tot stand gekomen. In die beide stuurgroepen is eigenlijk alles besproken wat er ooit gebeurd is. Daar lagen de voorstellen voor. Daar lagen de ontwikkelingen voor. Daar is gesproken over: hoe ziet dat proces met het meerjarenprogramma eruit? Daar is gesproken over: hoe ziet het meerjarenprogramma eruit? Dus dat maakte gewoon onderdeel daarvan uit. Het was ook duidelijk in deze hele stukken dat de NCG uiteindelijk het meerjarenprogramma maakt, gehoord iedereen en alles. Dat deed ik dan. En dan moest ik een nationaal bestuurlijk overleg organiseren. Dat waren weer Rijk, provincie en gemeenten. Daarin werd besproken: we hebben het hele voorproces gehad. De gemeenten en de provincie zeiden: we hebben het ook met de Staten en de gemeenteraden besproken en we zijn het op deze punten niet eens met het Nationaal Programma of we willen dat dit gebeurt. Daar praatten we dan met de minister over.

De heer **Kwint** (SP):

En ...

De heer **Alders**:

Even voor de helderheid. Als dat gebeurd was -- ik maak het even voor u af - - moest de Nationaal Coördinator gehoord het nationaal bestuurlijk overleg zijn definitieve voorstel maken en dat aanbieden aan de minister. De minister ging dan naar het kabinet. De minister besloot dan tot het vaststellen van het meerjarenprogramma, gehoord het kabinet. Zo was het proces. Als het kabinet en hij afweken van het voorstel van de Nationaal Coördinator, dan moest hij daar expliciet melding van maken aan de Tweede Kamer: wat was het voorstel van de Nationaal Coördinator, wat is de afwijking en wat zijn de argumenten daarachter? Zo zat het in elkaar.

De heer **Kwint** (SP):

We komen straks nog uitgebreid terug op de totstandkoming van de meerjarenplannen zelf, want daar gaat best een ingewikkeld bestuurlijk proces aan vooraf.

De heer **Alders**:

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

Waarom hebben die partijen eigenlijk nooit aan de voorkant gezegd "dit zijn een aantal bevoegdheden waar wij afstand van doen en die dragen wij over aan de Nationaal Coördinator Groningen"? Zijn daar gesprekken over gevoerd?

De heer **Alders**:

Ja. Dat kunt u al terugvinden in de stukken van het aanvullend bestuursakkoord. Daar was ik niet bij, maar daarin werd daar eigenlijk al rekening mee gehouden. Dat gebeurde op twee manieren. Aan de ene kant: dit moet gebeuren en mogelijkwijls moet er dan ook gekeken worden naar taken en bevoegdheden. Aan de andere kant was het vooral de boodschap dat het wel binnen het normale bestel moest passen. In het document van Hans van der Vlist, de kwartiermaker, kwam dat nog veel sterker terug: wat er ook gebeurt, ga niet ogenblikkelijk, morgen rommelen aan de bevoegdheden. Ik wist natuurlijk maar al te goed dat als ik daar zou moeten beginnen, ik gelijk kon stoppen.

De heer **Kwint** (SP):

Uw inschatting was niet dat dit het meest rustige begin van de NCG zou vormen.

De heer **Alders**:

Nee. Ik dacht: als ik nou probeer een programma te maken dat én voor de maatschappelijke stuurgroep én voor de bestuurlijke stuurgroep zicht biedt op een aanpak waarin men zich kan vinden, waaraan men steun kan verlenen, is dat belangrijker dan dat ik nu aan de voorkant allerlei dingen ga doen.

De heer **Kwint** (SP):

Heeft dat later uw functie weleens bemoeilijkt?

De heer **Alders**:

Ik geef u een voorbeeld. Als ik tegen het gemeentebestuur van Loppersum had gezegd dat een bestemmingsplan gewijzigd moest worden, waarom moest je dan op voorhand aannemen dat dit niet zal gebeuren? Het was dus ook logisch dat ik niet begon met de mededeling: gemeentebestuur van Loppersum, hier hebt u een bestemmingsplanwijziging. Dat is echt de verkeerde manier van werken. Het is wat anders als je zegt: "Ik heb een last resort. Ze willen dit helemaal niet, maar ik vind dat het toch moet, en wel

hierom." Dat is een andere benadering. Ik ben inderdaad niet begonnen met een geweldige discussie over "wie is bevoegd voor wat", maar met de hele dag te benadrukken dat dit alleen maar zou gaan lukken als we het samen deden. Samen doen is ook een beroep kunnen doen op de ander. Ik deed dat ook door te zeggen: "Ik begrijp heel goed dat het soms ook veel te veel is voor de gemeenten, want niemand is berekend op wat hier gebeurt. Dan kunnen wij ook vanuit de NCG ondersteuning leveren." Goed, zo is het aangepakt.

De heer **Kwint** (SP):

Heeft u er later weleens last van gehad dat de bevoegdheden niet helemaal formeel waren vastgelegd?

De heer **Alders**:

Zeker. In het eerste meerjarenprogramma heb ik mij helemaal gefocust op "dit gaan we doen" en "dit gaan we samen doen". U leest in de inleiding van het meerjarenprogramma 2017-2021 -- dat is uitgebreid door mij beschreven -- dat het niet gaat lukken met de samenwerkingsafspraken met de NAM et cetera, dat het echt nodig is om tot een wetsontwerp te komen en dat dit wetsontwerp heel helder moet maken dat er na alle discussies iemand moet zijn die aan het eind van de dag zegt: en dit doen we.

De heer **Kwint** (SP):

Daar komen we zo meteen specifiek nog even op terug.

De heer **Alders**:

Ja, maar u vroeg dat.

De heer **Kwint** (SP):

Jazeker.

De heer **Alders**:

Dus het was snel.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan even over dat meerjarenprogramma. U stelt dat op met de verschillende partijen. U heeft het proces net geschetst. Welke afspraken werden in dat meerjarenprogramma vastgelegd?

De heer **Alders**:

Heel veel eigenlijk. Dat varieert. Bijvoorbeeld: hoe gaan we om met de

chemische industrie in Delfzijl, hoe gaan we dat aanpakken? De conclusie is dat er niks is. In de normstelling is er geen rekening mee gehouden. En: hoe kijken we eigenlijk ... Wat moet er wel of wat moet er niet gebeuren? Er is überhaupt niks. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat toen ik begon er niet eens een norm was waarop je een huis moest toetsen. Ja, er was een eerste vingeroefening van de NEN-commissie: de groene NPR. Maar de NPR waarmee we gingen toetsen, kwam in november 2015. Toen heeft de minister per brief meegedeeld dat dit de norm werd. Er was dus, als je er gewoon naar keek, niets. Dit betekende dat je moest zeggen: hoe gaan we dit nou doen? Het zijn eenvoudige dingen als: je mag aannemen dat het risico in het centrum van het gebied groter is dan aan de rand van het gebied, dus wij stellen voor om van binnen naar buiten te werken. Je mag aannemen dat sommige gebouwen sterker en andere gebouwen minder sterk zijn. Dus als een rijtje echt beschadigd is, is het risico groter dan in het geval van een alleenstaand huis. Zullen we afspreken dat we gebouwen waar veel mensen komen, voorrang geven boven gebouwen waar weinig mensen komen? Dus een school eerst, een kerk -- maar één keer in de week -- kan wat later, en die schuur, die maar af en toe gebruikt wordt, komt straks wel. Dus voor al die dingen stonden er voorstellen in dat meerjarenprogramma, waar partijen tegen moesten zeggen: ja, wat ontbreekt moet dus in het meerjarenprogramma beschreven worden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe zit het dan met wat er in dat meerjarenprogramma staat? Moesten die afspraken ook onderschreven worden door EZK en de NAM?

De heer **Alders**:

Ik heb net uitgelegd hoe de besluitvorming plaatsvond, dus ja, het werd met alle gemeenten en met alle maatschappelijke organisaties besproken, maar het besluit lag bij de minister. Het lag niet bij de NCG. Die deed het finale voorstel. Dan ging de minister naar het kabinet. Het kabinet zei: zo. De minister besloot. En dat was het.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat is dan de status van die afspraken? Zijn die bindend voor alle partijen?

De heer **Alders**:

Ik ben ze gaan behandelen als bindend voor alle partijen. Ik heb het nu nog over het eerste meerjarenprogramma. Ik ben gaan werken de hele dag met "als u mij ziet, neem mij serieus, want zo gaan we het doen". Je zou kunnen

zeggen dat dit powerplay was of zo, maar wij straalden uit: zo gaan we het doen, dat hebben we besloten, dat is in de ministerraad geweest. Het stond ook uitgebreid ter discussie in de Tweede Kamer. Dus hier heeft iedereen ja tegen gezegd: zo doen we het.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Was het in de praktijk ook zo dat de partijen dat als bindend beschouwden?

De heer **Alders**:

Ja, dat werkte zo. Eigenlijk in die hele eerste periode ... Zolang de uitstraling geweest is dat de NCG de volle steun van alle partijen had, heb ik niet elke dag last gehad van de vraag of ik wel bevoegdheden had. Dat komt veel later, maar ik wijs daar wel op.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus voor dat eerste meerjarenprogramma, 2016-2020, geldt wat u net zegt. Verandert er vanaf 2017-2021 al wat?

De heer **Alders**:

Ja. Eén. Ik beschrijf in de inleiding dat er dingen gewoon niet lopen. Als puntje bij paaltje komt, gebeuren dingen gewoon niet. Iedere keer ontstaat er toch weer discussie of de norm wel klopt, of we het niet anders zouden moeten doen. Dat gaat allemaal voorbij aan het feit dat het over het thuis van mensen gaat, hè. Ik kan dat niet genoeg benadrukken. Ik heb uren doorgebracht in technocratische discussies, maar als je terugkwam, ging het daarover. Ik benadruk dat maar eventjes. In 2017 zie je ook dat ik een voorstel doe, vooruitlopend op de wet die dan in discussie is, om de oude systematiek van de planologische kernbeslissing van toepassing te verklaren op het meerjarenprogramma. Wat houdt dat in? Je schrijft op in het meerjarenprogramma wat een strategische beleidsbeslissing is. Die kan ook iedereen zien, want die wordt apart afgedrukt in bold en met een kader. Dus iedereen die een besluit neemt, weet: nu besluit ik dit. Het tweede was dat dit soms zelfs zover zou moeten gaan dat je dus op die manier beslissingen kon nemen, maar dat die besluiten vervolgens omgezet moesten worden in een formeel besluit binnen één jaar.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat zou zo'n strategische beleidsbeslissing concreet inhouden?

De heer **Alders**:

Heel simpel. Ik zal het maar gelijk noemen. Toen ik kwam, was er niks. Er was geen norm, er was niks. Die moest gemaakt worden. Je wist één ding: hier ontbreekt zo veel kennis dat wij gaande dit proces iedere keer nieuwe dingen gaan ontdekken en dat iedere keer de vraag komt "als we deze nieuwe kennis eens toepassen, komt het misschien wel anders". Ik heb aan het begin gezegd: als je niet oppast, worden dit schuivende panelen; laten we afspreken dat we niet elke dag een wijziging doorvoeren, maar we spreken af dat we twee keer per jaar het net ophalen met alle nieuwe kennis die er is en moet er een formeel besluit genomen worden of we die kennis vanaf dat moment toepassen, ja of nee. De keerzijde van diezelfde beslissing was dat je tegen mensen zei: "U gaat het proces in. En ja, het is waar dat het aan onze kant ligt dat we het allemaal niet weten, maar u mag daar niet de dupe van worden, dus we beginnen met u een proces. Als we het proces begonnen zijn, maken we het ook af."

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Vastklikken.

De heer **Alders**:

Vastklikken. De eerste keer heb ik dat héél expliciet in het meerjarenprogramma opgeschreven. Alle partijen hebben dus besloten om dat zo te doen. In het meerjarenprogramma 2017 heb ik laten zien hoe dat eruit zou zien als die procedure van de planologische kernbeslissing al zou zijn toegepast. Dus daar stond die nóg explicieter in. Dat is de tweede keer dat alle partijen daarmee hebben ingestemd. Dan treft u die aan in het addendum van juni, juli 2017. U treft die aan in de meerjarenbrief. Dus die regel is iedere keer herbevestigd op dat punt. NAM kwam heel vaak bij mij -- ik zal niet zeggen elke dag, maar in elk geval heel vaak -- om te zeggen dat er mogelijkwijs weer nieuwe kennis was. Als die kennis zou worden toegepast, dan zou mogelijkwijs wel blijken dat al die woningen wél veilig zijn ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat zei u dan? "We hebben een regeltje in het MJP"?

De heer **Alders**:

Ja. Mijn stelling was: we hebben dit besloten; dit zijn de kaders waarbinnen het moet gebeuren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus? Nog even voor mij: de NAM heeft ingestemd met deze afspraken en moest zich daar ook aan houden. Dat was de status van de afspraken die er waren.

De heer **Alders**:

Ja, dat moet ook wel. Ik moet het erbij pakken: er waren dus de samenwerkingsafspraken. Daar stonden ook instructies voor mij in, korte instructies. Daar stond bijvoorbeeld in dat de lijst van te inspecteren woningen onder andere gebaseerd moest zijn op de Hazard and Risk Analysis. Daar stond ook in dat er andere bronnen waren en daar stond ook in dat de NCG daar afwegingen aan kon toevoegen. Maar -- volgende punt -- voordat de NCG dat verder in procedure brengt, heeft die de goedkeuring nodig van de NAM. Dit is even met mijn eerdere opmerking: het liep wel allemaal binnen de aansprakelijkheid. Dat is niet helemaal onlogisch als je zo'n proces opzet, maar dat was wel het geval. Het eerste MJP is tot stand gekomen. Ik ken geen stuk waarin de NAM gezegd heeft: wij zijn het er niet mee eens. Zij hebben mij brieven gestuurd over "dit zouden wij anders doen". Zij hebben mij brieven gestuurd dat ze over dingen ongelukkiger zouden zijn geweest. Maar ze hadden feitelijk de positie. U heeft het vanochtend al over de escalatie gehad. Er is mij geen escalatie of anderszins bekend, dus de veronderstelling is simpel. Dit was het meerjarenprogramma vastgesteld, met kennis van de NAM, en dus bindend voor de NAM. Wat bleef was de voortdurende discussie: maar moet dat nu wel? Ook daar heb ik geprobeerd dat bij dit deel zo te doen, maar ik geef u een ander voorbeeld.

We moesten besluiten over de zeedijkversterking. Daar speelde een geweldig grote rol: kan er verweking plaatsvinden, ja of nee? Verweking houdt in dat er in de ondergrond door een aardbeving de verhouding zand/water zodanig wordt dat je drijfzand krijgt, ondergronds. Bij een dijk die daarop ligt, is dat niet al te best. U kunt zich voorstellen dat als dat zou moeten gebeuren, de constructie van de dijk en daarmee de kosten van de dijk enorm zouden zijn, voor rekening van de NAM. Daar was ook geen kennis over in Nederland. Daarvoor hebben we uiteindelijk Japanners gehaald. Er zijn werkbeprekingen gevoerd, zodat we uiteindelijk aan het eind van de dag met elkaar concludeerden "we kunnen verweking hier wegstrepen". Soms moest dat ad hoc georganiseerd worden, maar hier was mijn voorspelling, die ook is uitgekomen, dat dit een continu proces zou worden. Ik voorspelde dat we de grootst mogelijke moeite zouden krijgen om dit gecommuniceerd te krijgen, om hier draagvlak voor te krijgen. Nogmaals, het gaat niet over

een stapel stenen, maar over het thuis van mensen. Dit moeten we absoluut niet hebben. Van daaruit is die lijn er gekomen.

De heer **Kwint** (SP):

Ik wil even met u terug. U noemde net even kort de dialoogtafel en dat u daarna met een bestuurlijke en maatschappelijke stuurgroep aan de slag ging om met partijen te overleggen. Kreeg u in die stuurgroep een duidelijk beeld van hoe de verschillende partijen in de regio tegen u en uw positie aankeken?

De heer **Alders**:

Niet alleen van de regio, maar ook van het Rijk, want die zat ook in de stuurgroep. Hier werd uitvoerig met elkaar gediscussieerd over allerlei regelingen. Ik had niet alleen daaruit maar ook uit een-op-eencontacten en contacten met de maatschappelijke organisaties, in de vergaderingen en daarbuiten, een heel aardig beeld van wat de partijen dachten, vond ik zelf, overigens ook van Den Haag. Dat ging vaak over: het is een goed voorstel, NCG, maar het had nog beter gekund. Met dat laatste was ik het ook altijd eens.

De heer **Kwint** (SP):

Nou lezen wij in de Volkskrant in 2018, in een bijzin eigenlijk, dat u in Groningen te zeer beschouwd werd als een vazal van Den Haag.

De heer **Alders**:

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

Laat ik het gewoon open vragen: wat vond u daarvan?

De heer **Alders**:

Eerst heb je dan de neiging om uit te roepen: dat is niet waar, en dat zou ik ook uit de grond van mijn hart hebben gedaan. Maar feit was dat ook door de partijen die zelf hiertoe hadden besloten, die mij zelf hadden gevraagd en al die dingen, ik ermee te maken kreeg dat het toch de hele dag zo was van: ja, je bent uiteindelijk toch benoemd door de minister, je staat daar op de loonlijst, je valt onder zijn gezag. Daar had de minister nog van alles aan geprobeerd te doen. Ik weet niet of u naar het organogram van het ministerie gekeken heeft, maar dat was in die tijd heel bijzonder: er was de minister en dan ging een streepje opzij naar de NCG en een streepje naar

beneden, onder de minister: de staatssecretaris, dan de sg en dan het ministerie. Dus er werd wel geprobeerd om dat te doen, maar het idee was uiteindelijk anders. Ik heb er van alles aan gedaan om dat te veranderen, onder andere door tegen de minister te zeggen: het is ook krankzinnig wat we doen; ik maak voorstellen met alle partijen, daar kom ik dan met jou over te praten en dan vraag je mij vervolgens advies.

De heer **Kwint** (SP):

Over de plannen die u zelf komt brengen.

De heer **Alders**:

Dus ik doe jou een voorstel en dan zeg je tegen mij: schrijf eens een advies over wat ik daar als minister mee moet doen. Ik heb bijvoorbeeld zeer aangedrongen op: organiseer nou binnen Economische Zaken de adviesfunctie buiten mij om. Zorg gewoon dat de minister commentaar krijgt op de stukken die de NCG maakt, zoals dat bij anderen gebeurt.

De heer **Kwint** (SP):

Ja.

De heer **Alders**:

Dus er is heel erg nauw naar gekeken om dat te doen en in die periode was ik ook niet ... Ik heb héél veel discussies met Kamp gehad, soms tot wanhoop van ambtenaren op het ministerie. De minister vond dan iets, ik vond iets anders, en dan zijn we eruit en dan zeiden die ambtenaren: dus dan gaan we dat anders doen, waarop ik dan zei: ik dacht het niet; ik heb de minister nu nog niet overtuigd, maar dat komt.

De heer **Kwint** (SP):

U ziet mij volgende week weer.

De heer **Alders**:

Ja, of de volgende dag, of in het weekend. Dat is allemaal gebeurd. Er zijn ook momenten geweest waarop Kamp tegen mij heeft gezegd: het moet heel duidelijk zijn, ik ben er absoluut op tegen, maar als jij vindt dat dit moet gebeuren, ga je gang. Dus die ruimte was er wel, maar aan dat beeld moest heel hard gewerkt worden, om dat weg te werken.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, dat was mijn vraag. Merkte u dat de scepsis die soms in de regio leefde

echt terug te herleiden was tot de formele verhoudingen, dus het feit dat u op de loonlijst stond?

De heer **Alders**:

Ja, en het feit natuurlijk ... Op zichzelf allemaal niet onlogisch, hè. Dit was één deel van de agenda. Het andere deel was natuurlijk de winning. Ik ging daar niet over en ik dacht er goed aan te doen om me daar niet echt mee te bemoeien. Bovengronds en ondergronds, haal ze maar uit elkaar. Maar ja, het gevecht met de minister over dat deel ging natuurlijk voortdurend door, zoals er andere dingen doorgingen, dus daar was het regio versus de minister.

De heer **Kwint** (SP):

Ja.

De heer **Alders**:

En er liep iemand in dat gebied rond, en daar kon je gewoon tegenaan praten. En het was ook niet onlogisch, als je op een avond weer in een van de vele zaaltjes in het gebied was, dat mensen dachten: ja, ik ben ontzettend boos op iedereen, maar iedereen is er niet, de NCG is er wel, dus ...

De heer **Kwint** (SP):

Word ik daar maar boos op.

De heer **Alders**:

... ga ik het hem vertellen, en "hem" is in dit geval ook al die mensen die de NCG vormden.

De heer **Kwint** (SP):

Ja.

De heer **Alders**:

Dat was logisch, want als die anderen er niet waren en je moet toch wat kwijt, dan gebeurt dat zo. Wij waren gewend dat het zo was, maar dit soort elementen waar u op duidt, die konden zomaar een spaak in het wiel steken.

De heer **Kwint** (SP):

Werd dat beter in de loop van de tijd? Kreeg u het idee dat het draagvlak binnen de regio voor de NCG groeide of afnam?

De heer **Alders**:

Het is moeilijk om die vraag te beantwoorden. Kijk, we werkten dag in, dag uit in de gebieden waar de versterking echt op gang moest komen, van binnen naar buiten. Dan kun je één ding voorspellen: je bent heel veel in Loppersum, je bent heel veel in Appingedam, je bent heel veel in Slochteren, want daar ging het nog over Overschild, dus in een aantal plaatsen. Je was heel veel in Ten Boer vanwege een aantal woningen daar. Daar waren lokale stuurgroepen, met de burgemeester, met de wethouder, met de gemeentesecretaris, met de mensen die het in de gemeente deden. Dat was een-op-een schakelen over: welke woningen eerst, waarom die woningen eerst, wat is de samenhang met de gemeentelijke plannen? Dat was dus een werkverhouding.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, precies.

De heer **Alders**:

Er was natuurlijk best wel spanning; u hebt daar ook over gesproken. Waarom gaat alles eerst naar Loppersum toe? Als je in Hoogezand zit, toen eigenlijk buiten de contouren, dan denk je: we zijn hier met al die gemeenten, hoe zit dat? Niet dat je dat nou elke dag voor je voeten kreeg, maar iets van dat gevoel was er. Een provincie staat echt heel ver weg, als het gaat over: hoe gaat het met huizen, met straten, met scholen en dat soort dingen. Dan is het gewoon een afstandelijk bestuur. De discussie daar is een andere. Dat is een discussie over: hoe doen we dat met het chemisch complex in Delfzijl, hoe doen we dat met de infra. Goede discussies over: en hoe zit het dan met het erfgoed? Dat hoorde daar thuis. Je moet dus ook heel goed kijken hoe dat gebeurde. Met de provincie heb ik bijvoorbeeld, samen met Fleur Gräper, vormgegeven aan de nota over het erfgoed. Nienke Homan wilde echt nul op de meter, wat er ook gebeurde. Er waren heel veel samenwerkingsverbanden om dat te doen. Daar merkte ik het niet in.

Gaande het proces ... Dat ziet u ook, maar daar komt u ongetwijfeld op terug. Als u eind 2017 bent, komen er allerlei ... Dan is de formatie. Ik was gewend dat tijdens een formatie de onrust toeneemt, maar hier werd die wel heel bijzonder. En toen merkte ik ineens dat er geluiden waren als ontevredenheid over de NCG. Dat was om meerdere redenen bijzonder. Een, het was de resultante van het tweede aanvullend bestuursakkoord. Daar stond het allemaal in. U hebt het zelf besloten. Twee, ik misschien niet, maar alle andere medewerkers van de NCG kwamen gewoon van de provincie of

van een van de gemeenten, althans de mensen in de Groningen zaten. Het waren hun eigen mensen, dus het was ook een beetje ... Dat deed mij pijn, dat je zo over je eigen mensen gaat praten, dat er dus toch iets gebeurd is. Toen gingen we armpjedrukken, geloof ik.

De heer **Kwint** (SP):

Ik sluit niet uit dat we daar nog op terugkomen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan ga ik naar een andere belangrijke gesprekspartner, de NAM. Hoe was uw verstandhouding met de NAM?

De heer **Alders**:

De NAM liet weten, toen ik benoemd was, dat ze ontzettend blij was dat ik benoemd was, zowel in functie als persoon. Dat was dus hartstikke goed. Bij de NAM was Martijn Verwoerd degene die alle contacten deed. Schotman heeft heel snel opgeschakeld. Toen is Thijs Jurgens gekomen, op een veel hoger niveau in de organisatie, rechtstreeks aan hem gekoppeld, ook veel meer iemand die dit soort processen beheerste. Hij werd de echte gesprekspartner tussen de NAM en de NCG.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Waar gingen die gesprekken dan over?

De heer **Alders**:

Over alles. Die gesprekken waren wekelijks. Die bestonden op verschillende niveaus. Er was technisch overleg, waar alle zaken werden voorbesproken. En er was bestuurlijk overleg, waar ik ook elke maandag aan meedeed, waarin van alles en nog wat aan de orde kwam, over hoe loopt het, wat gebeurt er.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Een soort van updates die elke keer kwamen. Werd er ook gestuurd op bepaalde beslissingen?

De heer **Alders**:

Zeker. Maar ook dingen waar men ongelukkig mee was, of gelukkig mee was. Dat ging over van alles. Dat varieerde van: hoe nou eens op om met kraaltjes te strooien.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Waar ging dat dan over?

De heer **Alders**:

U heeft hem hier gehad: de heer De Haan. Een fantastische man. Hij was nog gewend om te zeggen: hebt u een probleempje, burgemeester, dan regelen we dat toch? Dat was voor de betrokkenen zó, echt fantastisch. Maar het was voor een operatie waarin zo veel mensen zaten, die over zo veel ging, verschrikkelijk dat dat gebeurde. Daar spraken we over. Maar ook over: hoe loopt het nou bij de inspecties, wat zien we bij de inspecties? Ik geef maar een voorbeeld: 1467, heel cruciaal. Dat waren de eerste woningen die volgens de nieuwe aanpak werden geïnspecteerd, dus hier deden we echt kennis op. De NAM heeft mij meegedeeld dat alle woningen zo ver afweken van de norm dat ze allemaal vergaand versterkt moeten worden, naar alle waarschijnlijkheid sloop-nieuwbouw. Dat is niet de conclusie die ik heb kunnen trekken aan de hand van de stukken, want ik had ze eerder, nee. Wij hadden de opdracht gemaakt: welke woningen, wat kijk je na? Het CVW deed de uitvoering en rapporteerde aan de NAM. Die trok zijn conclusie en daarna kwam het bij mij. Dat was niet helemaal de volgorde die ik voor ogen had, maar om te laten zien waar het over ging. De eerste die geconcludeerd heeft dat alle 1.467 woningen gesloopt moesten worden en dat er nieuwbouw moest worden gepleegd, was de NAM zelf. Dat was een grote verrassing, omdat de HRA duidelijk had gemaakt dat het minder dan honderd woningen waren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Dat was het systeem.

De heer **Alders**:
Hazard and Risk Assessment.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Hoe had u het liever gezien? U zei dat de NAM het eerst ging bekijken. Hoe had het volgens u gemoeten?

De heer **Alders**:
Dat vond ik buitengewoon vreemd, omdat ik ook toen nog, misschien een beetje naïef, dacht dat het CVW in betrekkelijke onafhankelijkheid de uitvoerder is. Wij geven de opdracht hoe dat gebeurt. Hoe rapporteer je daar nou over? Ik had niet een andere conclusie getrokken, maar ik vond de

volgorde nogal opvallend. Maar dat deed er niet aan af dat het een conclusie was met een impact van een enorme omvang. Als de eerste 1.467 woningen die je inspecteert, waar je engineering doet op basis van de norm, allemaal als uitkomst hebben: dit kan zo niet, die moeten allemaal heel ernstig aangepast worden, waarschijnlijk zo ernstig dat sloop-nieuwbouw de beste oplossing is, als dat de start van het proces is, dan is het schrikken.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Wat gebeurt er dan?

De heer **Alders**:

Ik heb bijvoorbeeld aan de NEN-commissie gezegd ... Bij ons was niet zonder meer de verwachting dat alle woningen die uitslag zouden hebben, op basis van gesprekken die wij hadden gevoerd. Dus wij hebben tegen de NEN-commissie gezegd: vindt u het goed dat wij er tien versterkingsadviezen (VA's) of inspectierapporten uit halen en aan u geven? Hebben deze techneuten nou op een goede wijze uw norm en uw systeem toegepast? Begrijpt u dat zij tot deze conclusie zijn gekomen?

Mevrouw **Kuik** (CDA):
En?

De heer **Alders**:

En daar is ook een rapportje over. Dat rapportje heeft als antwoord dat het klopt. Er zijn verschillen tussen die mensen, maar dat zul je altijd zien. Laat tien bouwkundige deskundigen naar hetzelfde muurtje kijken en je krijgt een variatie van antwoorden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Maar hier kwamen de NAM en u tot dezelfde conclusie. De volgorde klopte niet wat u betreft. U heeft veel overleg met de NAM. Welke afspraken maakte u met de NAM over de versterking?

De heer **Alders**:

We hadden dus dat eerste MJP op dat punt: wat gaan we nou het eerste doen? Omdat er geen norm was. Omdat we dus ook geen bureaus in Nederland hadden die ervaring hadden met dit soort zaken. We hebben alle bureaus gevraagd: heb je mensen in dienst die hier ervaring mee hebben? Nul. Omdat we ontdekten dat de software die nodig was om de berekeningen te maken, in Nederland niet voorhanden was. Logisch, want als het niet

voorkomt, waarom zou een bedrijf dan die software in zijn bezit hebben? Dus er werden relaties gemaakt met Nieuw-Zeeland en allerlei plaatsen om dingen te doen. Het was echt een proefjaar om kennis op te doen. Daar speelde de discussie van de vijf jaar bij -- ik moet dat even op die manier zeggen. De minister werd er voortdurend door de regio aan herinnerd dat hij gezegd had: vijf jaar na de start is alles versterkt. Wij hebben toen gezegd dat dit onmogelijk was.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Is dat toen ook direct naar buiten gecommuniceerd?

De heer **Alders**:

Ja, wij hebben dat toen gezegd. Dat was ook een strijdpunt tussen de regio en de minister, dus daar moest een oplossing voor komen. Wij hebben toen gezegd: wij kunnen wel binnen vijf jaar alle woningen binnen de PGA-contour van 0.2 inspecteren, maar wij kunnen pas wat gaan doen aan versterken als je weet dat iets versterkt moet worden. Dus we gaan dakpansgewijs werken. We inspecteren alles binnen vijf jaar en het jaar nadat het geïnspecteerd en geëngineerd is, wordt het versterkt, dus dan hebben we vijf plus vijf. Dat staat ook in het MJP. Daar is zeer uitvoerig over gesproken. Dat betekende wel van we van 1467 naar 5.000 inspecties moesten in 2017. We hadden er in het eerste jaar 1467 gedaan, maar als je 2.200 gebouwen en woningen hebt, moet je dus enorm opschalen naar 5.000 inspecties. En daarbij moesten dan op z'n minst 3.000 of 3.500 panden geëngineerd worden om die volgorde van dat dakpansgewijs werken voor elkaar te krijgen. Dat soort dingen werden uitentreuren met elkaar besproken.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Was die samenwerking dan goed?

De heer **Alders**:

Die was vaak heel erg goed. Er was ook vaak materiaaloverdracht. Bijvoorbeeld in het tweede jaar, geloof ik, viel het ons op dat er tussen de NAM-kaart en de KNMI-kaart een verschil zat en dat in de NAM-kaart een veel groter accent kwam te liggen op de lijn Ten Boer-Delfzijl. Dat zag je niet in de KNMI-kaart terug. Daar hebben we uitvoerig over gesproken. Wij hebben ervoor gezorgd dat dat in de vervolgaanpak een rol speelde. We zagen uit de berekeningen van de NAM dat er een zuidwaartse beweging plaatsvond. Dat soort informatie kwam langs deze lijnen op. Het was deels gewoon werkoverleg, heel zinvol om te doen. Maar het had ook met knokken

te maken, want er ging geen gesprek voorbij of er kwam aan de orde of wij de NEN-commissie er wel op hadden gewezen dat er weer een nieuwe norm moest komen. Het had die twee kanten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U geeft aan dat het ook knokken was. In hoeverre waren Shell en Exxon betrokken bij dit soort overleggen?

De heer **Alders**:

Dat is buitengewoon ingewikkeld om te beantwoorden, want iedereen had een e-mailadres met "Shell" erin. Maar ik weet heel zeker, en zo werd het ook gepresenteerd, dat er op bepaalde momenten mensen aanschoven, met name ook juristen, die van het hoofdkantoor kwamen, dus die van Shell Den Haag kwamen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus er schoven juristen aan van Shell en misschien ook van Exxon? Dat heb ik u niet horen zeggen.

De heer **Alders**:

Nee, ik denk dat de operator in dit geval gewoon Shell was, zoals u eerder tegen u gezegd is. Ik kan me niet herinneren mensen van Exxon in dat kader gezien te hebben.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus die schuiven aan. Wat merkt u daar dan van?

De heer **Alders**:

Niet anders dan dat je merkt dat er op een bepaald moment afspraken werden gemaakt. Dan kwam er scherpte in de discussie. Ik heb het nu over dat je misschien wat makkelijker formuleert: wij hebben dit afgesproken. En dan wordt er gezegd: als die komma daar niet staat, heeft dat een andere betekenis. Het maakte het vaak scherper. Als er inderdaad afspraken werden gemaakt, dan kwam die scherpte er wel in.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Op welk moment was dit nou het meest problematisch voor u?

De heer **Alders**:

Eigenlijk zijn die gesprekken bij het eerste MJP goed gelopen, zoals ik net heb gezegd. Bij het tweede MJP werd dat scherper. Er werd gezegd dat het

echt heel erg fout liep, ook omdat wij inmiddels zagen dat afspraken die gemaakt werden, naar ons oordeel niet nagekomen werden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Kunt u een voorbeeld noemen? Waar moet ik dan aan denken?

De heer **Alders**:

De NCG overlegde met de gemeenten over: in welke volgorde gaan we nu inspecteren? Daar speelde veiligheid een belangrijke rol in. De HRA was input op datgene wat er gebeurde. De algemene kennis die we opdeden, vertaalden we ook gelijk daarin. Maar het was ook over de soort van aanpak. Ik heb hier heel veel gehoord over gebiedsgericht, maar als je bedenkt dat hele straten versterkt moeten worden, dan laat je het wel uit je hoofd om objectgericht te gaan werken. In een rijtje de ene woning wel doen en de andere niet doen, of die volgend jaar doen, dat is niet helemaal logisch.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Maar die afspraken kwam de NAM niet na?

De heer **Alders**:

Ja, dat gebeurde dan. Wat we dan zagen, was dat ineens bleek uit rapportages dat ze niet gebiedsgericht gingen inspecteren maar objectgericht gingen inspecteren, of dat er engineering zou plaatsvinden maar dat die niet gebeurde.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En wat kon u daaraan doen?

De heer **Alders**:

Een was natuurlijk: waarom gebeurt het? Ik geef een voorbeeld dat je ook denkt dat we toch nog in het leerproces waren. Eind 2016 constateren we dat die 1.467 allemaal versterkt moeten worden. Dan moet het gesprek met de bewoners gaan plaatsvinden. Die zijn niet op zoek naar een nieuwe woning. Je moet je even voorstellen wat het gesprek dan is. Er komt iemand die zegt: u moet dadelijk uw huis uit, dat gaan we allemaal doen et cetera. Dan heeft iedereen -- u ook of ik ook, laat ik voor mezelf spreken -- de houding: waar bemoei jij je mee, mag ik daar even zelf over nadenken, dus dat hele proces. Dan wil je ook van a tot z weten: wat gaat er met je woning gebeuren, hoe ziet dat versterkingsadvies eruit, waarom moet dit gebeuren, hoe zit dat? Honderden vragen. Toen wij beter gingen kijken naar die eerste

versterkingsadviezen, waren ze gewoon beneden de maat. Misschien stond er technisch gezien wel wat er zou moeten gebeuren, maar als je aan iemand zou moeten uitleggen wat er stond, dan voldeden ze gewoon van geen kanten. Dus we hadden technisch gezien wel de inspecties en de engineering, maar de vertaalslag naar de bewoner van het huis was er niet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus als ik het goed begrijp ...

De heer **Alders**:

Dat betekent dat we de mensen waar we hadden voorzien om de vervolgstap te zetten, terug moesten halen om af te maken wat niet af was.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Voordat u verdergaat. Technisch gezien kwam de NAM de afspraken wel na, maar om de mensen het daadwerkelijk te laten begrijpen en mee te nemen, moest u weer een stap terug. Is dat wat u zegt?

De heer **Alders**:

Hier zat je nog met de NAM en het CVW. Wij gaven opdrachten aan het CVW. Later ontdekten wij of kregen we pas echt door dat er pas echt iets bij het CVW gebeurde als er een werkorder was. We hebben ook een tijdlang niet zo veel met het CVW gepraat, want als we de NAM niet overtuigd hadden, was er geen werkorder en dan gebeurde het niet. Het was ook een leerproces aan onze kant, maar ik probeerde net al te laten zien dat ik soms wel begreep dat we nog in het leerproces zaten, al vond ik dat niet leuk. Daarom gaf ik dat voorbeeld. Maar soms begreep ik er helemaal niets van. Dan begreep ik het wel, maar dan was ik het er volstrekt mee oneens.

Als je 22.000 woningen inspecteert in het kerngebied en je moet er op grond van de eerste uitkomst rekening mee houden dat de uitkomst van die inspecties en die engineering weleens zou kunnen zijn dat ze ook versterkt moeten worden. Dan begin je echt na te denken: oké, straat voor straat, wijk voor wijk, dorp voor dorp, hoe gaan we dat in vredesnaam doen? Er is heel vaak verteld: die man met gebiedsgericht, maar dat was overigens de ministerraad die dat besloot. Dat had echt te maken met: stel je nou eens voor dat de uitkomst is dat 22.000 panden allemaal versterkt moeten worden, dan mag je toch aannemen dat je dat niet woninkje voor woninkje doet, maar dat je dat straat voor straat doet of per wijk doet? Want we leven

daar wel. De mensen moeten dan ook naar de winkel kunnen en de kinderen naar de school. Dat is een hele andere soort operatie.

Tegen die achtergrond was het. Iedereen wist hoe gevoelig het was: binnen vijf jaar. Voor die vijf jaar was het nodig dat we 5.000 inspecties zouden doen, om weer naar de volgende te gaan, om zo binnen vijf jaar het hele kerngebied geïnspecteerd te hebben en vervolgens daarachteraan de versterking te doen, dus het niet uitvoeren van deze afspraak, waar wij bij toeval achter kwamen ... Ik kan u de eerste twee rapportages van dat jaar laten zien -- u heeft ze ook -- dan is er niks aan de hand. En in de derde kwartaalrapportage blijkt ineens dat het totaal mis is.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Dat het totaal mis is?

De heer **Alders**:
Ja, toen werd ineens meegedeeld: wij kunnen 5.000 woningen niet inspecteren. Toen werd ineens duidelijk dat een deel objectgericht en niet gebiedsgericht geïnspecteerd was.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Wat is de verklaring daarvoor?

De heer **Alders**:
Ehm ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):
U heeft veel overleg en dan ontdekt u dit bij toeval?

De heer **Alders**:
Ja, en nog erger. Daarom zei ik net ook: uit de eerste twee rapportages waar we het mee moesten doen, want we stuurden op afstand ... We waren een soort Rijkswaterstaat dat het hele researchwerk doet, maar het vervolgens in de markt zet. Voor ons was die markt dus het CVW dat dit deed. Daar bleek uit de rapportage dat het niet gebeurde. Dat heb ik ook al heel vaak als voorbeeld gehanteerd dat het echt anders moest. De achtergrond van de discussie was of het allemaal wel zinvol was. Misschien niet op het niveau van Schotman en Jurgens, maar in die organisatie speelde dat wel degelijk een rol. Als er iemand was die iets niet zo nuttig vond, dan gebeurde er zomaar dingen. Je moest dus strenger zijn op dat punt. Dan krijg je de hele

discussie over het wetsontwerp en over NOA. Dat heeft daar allemaal mee te maken.

De heer **Kwint** (SP):

Die pakken we zo nog op, ook nog uitgebreid over de opzet en de uitvoering van de versterking. U stipte net al de samenwerking aan met Centrum Veilig Wonen. Ik wil nog even stilstaan bij de schadeafhandeling en de rol die het Centrum Veilig Wonen daarbij had. In uw meerjarenprogramma staat dat u als coördinator een nieuw schadeprotocol gaat opstellen. Dat moet in 2018 van start gaan. Er moet een onafhankelijke commissie komen voor de schadeafhandeling. Hoe heeft u daar invulling aan gegeven?

De heer **Alders**:

Er stonden drie rollen voor de NCG, zoals u weet. Op het punt van de schadeafwikkeling had ik een monitorende rol.

De heer **Kwint** (SP):

Ja.

De heer **Alders**:

Dus ik keek naar datgene wat er gebeurde en luisterde heel erg goed, en daar deed ik wat mee. Dat begon -- dat vindt u ook in het meerjarenprogramma terug -- met de constatering dat er aan de dialoogtafel al een heel proces was geweest om tot aanpassing van de bestaande protocollen te komen. Een van de eerste dingen die de beide voorzitters van die dialoogtafel hebben gedaan, was om mij heel snel een brief te schrijven dat er een heleboel mis was op dit punt en dat het echt anders moest. Dat ging over de manier waarop dingen aangemeld werden, over het al of niet meenemen van funderingen en over geschillenprocedures et cetera. Dus daar had ik een haakje, om het zo maar te zeggen, om te zeggen: ik monitor dat er daar dingen moeten gebeuren. Wij zijn daar ook ogenblikkelijk mee aan het werk gegaan. Dat wat al bij de dialoogtafel is geweest, hebben wij toen opgepakt en dat is in de eerste aanpassingen van het protocol gekomen. Let wel, dat was de bevoegdheid van de NCG; die bereidde dat helemaal voor, besprak dat met iedereen en gaf het vervolgens aan de NAM.

De heer **Kwint** (SP):

Ja.

De heer **Alders**:

Want de NAM was de enige die het kon vaststellen, want de aansprakelijkheid ...

De heer **Kwint** (SP):

... lag bij de NAM.

De heer **Alders**:

... lag bij de NAM.

De heer **Kwint** (SP):

Uiteindelijk is het doel dat u op 1 januari 2018 een nieuw schadeprotocol laat ingaan. Maar op 31 maart 2017 stopt het NAM-schadeprotocol.

De heer **Alders**:

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

Laat ik beginnen met de formele vraag. U raakt net al aan de taakverdeling. Had u eigenlijk toen als NCG de bevoegdheid om het Centrum Veilig Wonen zo direct aan te sturen om de schadeafhandeling stil te leggen?

De heer **Alders**:

Ik zal het proberen. Dit is overigens de tweede aanpassing van het protocol. Waar ik net over sprak, was de eerste. Die is ook doorgevoerd. Dat is ook allemaal in 2016-2017 gebeurd. Dat had ook te maken met de komst van de arbiter, die daar ook een grote rol in speelt. Duidelijk was dat we nog veel verder zouden moeten gaan. Dat was een algemeen gevoel. Wij hebben toen een tijdpad gemaakt hoe je dat zou kunnen doen en wat dan van belang is. Als het niet gelukt is om het met de instelling van het CVW onafhankelijk te maken, dan moet er nog een extra stap gezet worden: het Instituut Mijnbouwschade, of hoe je dat ook allemaal noemt, en dan moeten we ook een paar andere dingen regelen. Dan moeten we naar de opnames kijken en dan moeten we naar de wijze waarop het bewijsvermoeden wordt gehanteerd gaan kijken. Daar werd ruim de tijd voor genomen.

Als u naar die periode kijkt, dan zeggen de maatschappelijke partijen in het najaar van 2016 -- uit mijn hoofd -- het vertrouwen in de schadeaanpak op. Wat je ziet is dat het aantal C-schades zienderogen toeneemt. De onvrede daarover, niet alleen bij degenen die het betreft, maar ook bij de bestuurders

en de maatschappelijke organisaties, neemt echt ongekende vormen aan. Dit is niet vol te houden. Ik moet eerlijk zeggen dat ik toen ook vele malen bij mensen ben geweest en mij heb laten uitleggen hoe dat gegaan was et cetera -- ik kon dat ook niet.

Dan speelde ook nog dat de NAM op grond van een Arcadisrapport had besloten om buiten die 2.0-contour te registreren maar überhaupt niets te doen. Wij hebben in die periode onderzoek laten doen door de TU Delft of dit een terechte conclusie was. En de uitkomst daarvan was: nee, dit is geen terechte conclusie; u kunt niet zo generaliseren, u kunt niet zo extrapoleren, dat mag niet, u moet dus beter kijken.

Toen heb ik inderdaad gezegd en ook publiek gemaakt dat dit standpunt van de NAM niet handhaafbaar was en dat de NAM geen andere keuze had dan al die schades op te nemen en te beoordelen. Wat we toen al gezien hadden -- althans de NAM maar ook wij -- was dat de arbiter hels werd, en terecht, over het feit dat er in het schaderapport stond: wij hebben dit beoordeeld en dit is zeker geen aardbevingsschade; was getekend ...

De heer **Kwint** (SP):

Ja, maar dit is het antwoord op de vraag waaróm de schadeafhandeling uiteindelijk wordt stilgelegd, en ik was benieuwd hóé u dat voor elkaar kreeg en of u die ...

De heer **Alders**:

Nee, nee, maar dit gebeurt dus. Dan zie je dus dat er ook iets ontstaat bij de NAM als: "Dit is ook niet vol te houden." Zij zien dus dat bij de beoordeling van de arbiter tegengeworpen wordt dat er eigenlijk geen onderbouwing is waarom schade niet wordt toegekend. Waar de arbiter dat ziet, is hij eigenlijk iedere keer snel klaar. Hij zegt dan: "Als het enige wat u mij te melden heeft, is dat u van mening bent dat het niet zo is, dan besluit ik om de schade toe te kennen." Dat was grosso modo wat er gebeurde. Dus bij de NAM was er ook zoiets als: "Misschien is ook het moment wel daar om er eens anders naar te kijken." Dat heeft geleid tot de volgende discussie. Men dacht: "Als we dan in het buitengebied gaan onderzoeken, kunnen we dan niet ánders gaan onderzoeken? Kunnen we dan niet meehelpen door te zeggen: oké, we onderzoeken alle mogelijke oorzaken en we rapporteren daarover? Dat gebeurt op een andere manier, dus er komt een zorgvuldigere procedure en een andere methode." Hier komt Witteveen+Bos aan de orde. Ik heb dat bekeken en geconstateerd dat dat een verademing was ten

opzichte van de manier waarop het tot nu toe gebeurde. Dus op z'n minst was de gedachte: "Als we het dan doen, laten we hier dan dus die schades gaan beoordelen, maar laten we dat ook gebruiken om te kijken of we een stap verder kunnen komen." Dus ik heb ...

De heer **Kwint** (SP):

Ik ga u heel even onderbreken, want anders raak ik u kwijt en dat helpt niet. Ik wil straks nog even stilstaan bij specifiek de inhoud van dat rapport van Witteveen+Bos. Dit speelt natuurlijk op dezelfde dag, namelijk 31 maart 2017. Ik was echter vooral op zoek naar de voorbereiding van dat besluit om het schadeprotocol op te zeggen. Had u dat afgestemd met het ministerie, met de NAM, met de regio?

De heer **Alders**:

Over de NAM ben ik aan het vertellen, hè. Ik zei dat het hierin paste dat ik toen dus gezegd heb: "Dit gaat hélemaal mis en dit is niet vol te houden." Daar heb ik de NAM eigenlijk van overtuigd in die voorgesprekken, waardoor men daar ook begrip heeft getoond voor het besluit, geloof ik. De minister heb ik uitvoerig geïnformeerd. U zult ongetwijfeld een non-paper schade 2.0 hebben aangetroffen. Daarin zet ik in een twintigtal punten uiteen waarom dat noodzakelijk zou zijn. Immers, het vertrouwen was totaal foetsie. En de begeleidingscommissie van het buitengebied, dus die burgemeesters plus die maatschappelijke organisaties, zeiden tegen mij: "Nu krijgen we precies hetzelfde. Rampzalig. Doe iets!" Ik heb met de regio gepraat in de GS-kamer van het provinciehuis, met de commissaris en mogelijk met alle burgemeesters, maar dat laatste weet ik niet meer helemaal zeker. Daar is het gesprek gegaan over: "Maar stel dat wij nu tegen elkaar zeggen dat we ermee stoppen, dan lukt dat stoppen alleen maar als we ook tegen elkaar zeggen dat we ook met elkaar de verantwoordelijkheid nemen om te zeggen dat we er over drie maanden uit zijn. Dus of we nou veel moeten vechten of weinig moeten vechten, het is allemaal prima, maar neem dat op je. Dan maar nachten doorwerken." Dat is een vergadering met schorsingen en met alles geweest. Dus als u mij vraagt hoe dat gebeurd is, dan zeg ik: daar is geschorst.

De heer **Kwint** (SP):

De koffieautomaat.

De heer **Alders**:

Goed, dat is dus daar gebeurd, voorafgaand aan 31 maart. Vraag mij nou

niet of dat 27 maart was, of 28 maart of 29 maart. Het is in die dagen gebeurd.

De heer **Kwint** (SP):

Het ging mij puur om de vraag wie er meegenomen waren.

De heer **Alders**:

Dat is omstandig gebeurd. Ik denk dat ik op 30 maart, dat is inderdaad de dag ervoor, de maatschappelijke stuurgroep, het Gasberaad en de Groninger Bodembeweging geheel heb bijgepraat.

Dan kom je op 31 maart. De volgorde is dan dat NAM en CVW rapporteren over het onderzoek in het buitengebied. Waarom? Omdat hun conclusie ook was: het is allemaal geen schade gerelateerd aan de aardbevingen. Dat kon niet mijn conclusie zijn. Dat was niet mijn conclusie, maar daar was ik ook niet van. En toen stelde ik: "Nu hebben we dus gezien wat er in het binnengebied gebeurt, namelijk almaar toenemende C-schades. Nu zien we dat we in het buitengebied een andere methode toepassen, met dezelfde uitkomst. Het draagvlak is naar nul. Dus laten we hiermee stoppen en een nieuwe start maken." Dat leidde dus tot twee besluiten. In de eerste plaats: we gaan drie maanden als gekken aan het werk om dat protocol te maken. Er lag natuurlijk al heel veel, hè, moet ik eerlijkheidshalve zeggen. En in de tweede plaats: we gaan een schone lei maken.

De heer **Kwint** (SP):

Ik stel de volgende vraag even als een soort check, om te kijken of ik u goed begrijp. Formeel had u misschien niet de bevoegdheid om dat schadeprotocol op te zeggen, maar u heeft eigenlijk mandaat georganiseerd simpelweg door het voortraject, door het betrekken van de bestuurders, de maatschappelijke organisaties, het ministerie. Begrijp ik dat goed?

De heer **Alders**:

Ja. Als ze het niet gewild hadden, hadden ze meteen moeten zeggen: ga terug in je hok want hier ga je niet over, et cetera. Dat is nooit tegen mij gezegd, integendeel.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan is het 31 maart en wordt de schadeafhandeling stopgezet. Op diezelfde dag worden ook de uitkomsten van het onderzoek van Witteveen+Bos naar buiten gebracht; we hebben het er al even over gehad. Dit onderzoek gaat

over de vraag of schade in het zogenaamde buitengebied door gaswinning kan zijn veroorzaakt. Wat stond er precies in dat rapport?

De heer **Alders**:

Daar stond in dat men dit van alle kanten bekeken had. Dus men had de vraag gesteld: kan dit komen door aardbevingen? Kan dit komen door bodemdaling? Kan het komen doordat er vroeger een sloot langs deze huizen heeft gelopen? U weet dat dat nog heel erg lang nawerkt. Kan het komen doordat vrachtwagens hier afremmen of optrekken? Et cetera. Iedere keer werd dus elk onderdeel geïnspecteerd en beoordeeld. En dan werd iedere keer tegen elke achtergrond geplaatst of het zo was. En de uitkomst was dat het niet waarschijnlijk was dat hier de gaswinning aan ten grondslag lag. Het werd ook weer niet in allerabsoluutste termen gezegd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dit ging dan over het buitengebied. Wat betekende dat voor de Groningers?

De heer **Alders**:

De mensen in het buitengebied waren natuurlijk al des duivels omdat ze al heel erg lang schade hadden gemeld en te horen hadden gekregen: daar doen we niks mee. Als ze het CVW belden, zei men daar: dat mogen we niet. Daar was al "onvrede" over; ik zeg het nu heel netjes. Daar waren mensen dus duivels over. En nu werd het dus wel gedaan, waren ze twee jaar lang weggehouden, en kwam de mededeling: "Ja hoor, het is misschien van alles, maar met de gaswinning heeft het niks te maken." Dat was een van de redenen waardoor leden van de begeleidingscommissie die ik had ingesteld, tegen mij zeiden: dit is een herhaling van zetten. In die begeleidingscommissie zaten burgemeester Wiersma, burgemeester Beukema, Merijn Wienk van de maatschappelijke organisaties, maar ook een aantal technenuten. Nee, dat laatste mag ik niet zeggen; het zijn technische mensen. Otto Wassenaar is een technenut. Nee, het zijn mensen. Zij zeiden tegen mij: "Dit is een herhaling van zetten, Hans. Dit is geen herstel. Het is echt nodig dat we hier een stap zetten." Buiten de vraag om hoe we nu verder zouden gaan, was dat voor ons een reden om te zeggen: er zijn ook argumenten om die mensen tegemoet te komen.

Daar is naar gekeken. In het buitengebied waren er wel héél veel kleine schades. Er is gekeken wat het gemiddelde aantal schades was dat gemeld is. Wat zou een redelijke prijs zijn om normaliter zo'n scheur te herstellen? Wat zou je daarover kunnen zeggen? Daar is -- wat was het? -- €1.500

uitgekomen. Dat was om te zeggen: "Met alles wat we gedaan hebben, hebben we u zo veel aangedaan, dus we maken een schone lei voor deze groep." De andere kant daarvan was dat, als je dat hier doet, je nog een heleboel te gaan zou hebben. Er zijn mensen die nog in de schadebehandeling zitten. Er zijn mensen tegen wie eenzijdig gezegd is: wegwezen. Zij moeten terugkomen. Dus toen moest er ook een hele operatie uitgevoerd worden. Dat was ook aan de orde geweest als ik niet de mededeling had gedaan, want ook dan had er iets moeten gebeuren. En ondertussen was het wel zo ver dat zelfs de NAM dacht: zonder iets gaat dit niet gebeuren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Is het nou toevallig dat dit bericht op dezelfde dag naar buiten komt als het bericht over het stopzetten?

De heer **Alders**:

Nee. Nee, ik ben daar heel nuchter in. Ik wist op een bepaald moment wat eruit zou komen. Daar heb ik met de begeleidingscommissie over gesproken. Toen ben ik gaan praten met alles en iedereen. Toen heb ik gezegd: "Dat gaan we op enig moment presenteren. Dan krijgen de mensen die het betreft hun schaderapport. Dan is er één beeld. Voor dat beeld bent u, NAM en CVW, verantwoordelijk, want u gaat mededelen dat geen enkele schade wordt toegekend. En dan moet ik daarna gaan zeggen dat het met spijt, maar dat we dan ook zo niet door kunnen."

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nee. Dus eigenlijk rekent u er ook op dat het stopzetten van het schadeprotocol voor de bewoners goed nieuws is, dat opweegt tegen de uitkomst van dit rapport. Mag ik het zo samenvatten?

De heer **Alders**:

Ik begrijp het en ik zou normaliter helemaal instemmen met uw samenvatting. Het is echter zo moeilijk om hier over "goed nieuws" te praten.

De heer **Kwint** (SP):

Dat blijkt later ook. We hebben dan eind maart gehad. U stipte het net al aan. De verwachting is dat er per 1 juli een nieuw schadeprotocol kan liggen. Het is achteraf makkelijk vragen hoe reëel die verwachting was. Laat ik het

anders vragen. Wat lag er allemaal al klaar, waardoor u de verwachting kreeg dat 1 juli prima haalbaar was?

De heer **Alders**:

Eigenlijk lag er heel veel. Er werd in de eerste plaats voortdurend over gesproken dat het instituut dat uiteindelijk de schade zou beoordelen onafhankelijk moest worden, los van de NAM en los van iedereen. Dat maakte namelijk dat de ongelijkheid, die kenmerkend was voor het proces, werd vervangen door gelijkheid, want de NAM had dan dezelfde positie als de anderen. In de tweede plaats speelde de vraag: hoe ga je nou met het bewijsvermoeden om? In de derde plaats werd gevraagd: "Gaat de NAM dan iedere keer beoordelen wat reëel is, of kunnen er zich situaties voordoen waarbij we niet meer met de NAM te maken hebben? En is er dan de Staat der Nederlanden die de verantwoordelijkheid neemt?" Al die vragen waren al een aantal keren doorgeëxerceerd. Dus u ziet ook terug dat er in die periode eigenlijk al heel snel een soort bouwwerk voor een protocol op tafel ligt. Er zijn drie werkbijeenkomsten geweest "met de voeten op tafel". De heer Camps was er niet bij, maar zijn vertegenwoordigers wel. In de maand juni hebben die drie sessies plaatsgevonden; op 11 juni, op 15 juni en later nog een. Tijdens die sessies is van alles helemaal doorgeëxerceerd. Kunnen we het met elkaar eens worden? Et cetera. Dus alles is uit de kast gehaald om dat te doen.

De heer **Kwint** (SP):

Ik probeer die touwtjes met elkaar te verbinden. We hebben hier mevrouw Top gehad van het Groninger Gasberaad.

De heer **Alders**:

Ja.

De heer **Kwint** (SP):

Zij had het over een "houtschoolschets voor een nieuw schadeprotocol". Moet ik me dat er een beetje bij voorstellen? Die A4-tjes die er al waren, die dingen die al doorgeëxerceerd waren, waren de basis voor het nieuwe schadeprotocol?

De heer **Alders**:

Ja, maar het was ook zo dat ... Het gaat heel snel mis als we beginnen. Het loopt ogenblikkelijk vertraging op. De minister informeert de Kamer over wat er gebeurd is, dat hij dat steunt en dat er nu gewerkt gaat worden aan een

en ander. Maar hij voegt daar een aantal opmerkingen aan toe die door de maatschappelijke organisaties worden opgevat als: "het is allemaal al geregeld". Dat ging erover dat de Arbiter Bodembeweging dan geen plaats meer zou krijgen. Dat ging over het opnameprotocol en over dat soort dingen. Zo werd dat gelezen. En de maatschappelijke organisaties hebben toen gezegd: "Als dat zo is, gaan wij niet aan tafel." Nou, als je zo weinig tijd hebt en de eerste mededeling is dat men niet aan tafel gaat, dan is er een probleem. De bestuurders volgden dat. Ik heb echt héél veel moeten doen om die partijen terug aan tafel te krijgen door te steggen. Zo was het ook. Ik vroeg: "Wat zou jij doen als jullie stukken zouden mogen publiceren over wat er in het protocol zou moeten?" Ik zei: "De minister is ook maar een partij, dus gun hem dan dezelfde positie als je zelf hebt. Als jij het mag zeggen, mag hij het ook zeggen."

De heer **Kwint** (SP):

Heeft u dit ooit met de minister besproken?

De heer **Alders**:

Zeker. Ik heb hem uitvoerig op de hoogte gebracht over wat er gebeurde in dat weekend, in dit geval zelfs schriftelijk. Het was denk ik het paasweekend.

De heer **Kwint** (SP):

Het was op 18 april, ja.

De heer **Alders**:

Ik heb geschreven: "De brief is geheel verkeerd gevallen. Het gaat over deze punten. Ik móét kunnen zeggen dat het jouw opvatting is maar dat je heel goed inziet dat je maar een van de partijen bent die aan tafel gaan zitten. En die partijen moeten het samen eens worden. Dit is dus geen wet, maar als je wilt weten wat ik ervan vind, dan staat dat hier." Dus dat heb ik heel snel gedaan. En ik heb toen met het Groninger Gasberaad en de Groninger Bodem Beweging samen, en apart hele gesprekken gevoerd om dat vertrouwen terug te halen. En zij hebben dat weer vertaald door te zeggen: het moet in ieder geval aan een aantal elementen voldoen. Dat bedoelt Susan waarschijnlijk met die houtskoolschets.

De heer **Kwint** (SP):

Nu lopen er dingen door elkaar; ik ben misschien niet duidelijk geweest. Mevrouw Top had het erover dat er 31 maart al een houtskoolschets lag, dus al voordat de brief van de minister er was. Dus op de dag dat het

schadeprotocol werd opgezegd, lagen volgens haar de contouren van een nieuw protocol er al. Ik interpreteerde dat zojuist als misschien het resultaat van de gesprekken die u al gevoerd had. Enkele A4'tjes.

De heer **Alders**:

Nee. Ik heb dat de afgelopen dagen vaker gehoord. Naar mijn beste weten was er geen conceptprotocol op 31 maart. Er waren zeker notities waarin werd gesproken over het Instituut Mijnbouwschade, de onafhankelijkheid, het schadefonds, de omkering van de bewijslast en allerlei dingen. Ik zeg nogmaals: brokstukken waren er in overvloed. Als u terugkijkt ziet u echter dat dat gesprek plaatsvindt. De maatschappelijke partijen en de bestuurders brengen samen een aantal elementen aan. We hebben in juni besprekingen, die drie sessies waar iedereen aan meedeed. En dan is er uit mijn hoofd gezegd op 7 juli een eerste stuk, dat dan ook in de stuurgroepen komt. In dat stuk komen deze elementen terug. Maar een document dat een protocol is en dat er daarvoor al zou zijn, ken ik niet.

De heer **Kwint** (SP):

Dat maakt voor nu ook niet zo veel uit. Wat is volgens u de belangrijkste factor waardoor het niet lukte om vóór 1 juli overeenstemming te hebben?

De heer **Alders**:

Als u het terugleest, zult u zien dat die drie sessies eigenlijk heel veel overeenstemming hebben laten zien. Ik heb de notulen zelf ook weer nagelezen. Tijdens die sessies wordt ook gewoon door mensen van de Bodem Beweging gezegd: goh, dit is verrassend. Dus er ontstond iets. Er was ook een tijdsprobleem. Het schadefonds is een hele lange tijd afgewezen. Ik denk dat het in dat jaar is dat minister Kamp langzamerhand ruimte ging bieden voor het denken over het schadeprotocol. "Misschien moeten we het tóch een keer bekijken. Maar goed, hoe verhoudt zich dat dan tot de aansprakelijkheid? En het moet niet zo zijn dat ik een open einde binnenhaal." Je ziet dus dat dat gebeurt. Je wist ook één ding zeker: we konden misschien in juli wel besluiten over een protocol, maar dat zou dan nog een protocol zonder schadefonds zijn. Want dat schadefonds moest nog ingesteld worden. Er zou wetgeving gemaakt moeten worden.

De heer **Kwint** (SP):

Er was nog geen besluit.

De heer **Alders**:

Je zou dan kunnen zeggen: "We doen het nu zo. Er is het Instituut Mijnbouwschade en dat neemt onafhankelijke besluiten. We gaan anticiperen. We hebben afgesproken met de NAM dat zij geld in een fonds stort. Dan is er echter nog geen geld van het Rijk in datzelfde fonds. Maar we werken ondertussen aan dat schadefonds en dat volgt." Ja, dat soort dingen lukt alleen als er vertrouwen is. Nou hebben we het er al de hele tijd over dat er partijen waren die zeiden: eerst zien, dan geloven. Dat was de enige houding die er was. Dus het was buitengewoon ingewikkeld om dit te doen. Het viel op dat de vertegenwoordiger van het Rijk zei: "Ja, u zegt nou wel een heleboel over het bewijsvermoeden, maar zullen we het eens aan het instituut overlaten hoe ze dat gaan doen?" Dat werd gezegd, terwijl iedereen kon vermoeden dat het heel erg belangrijk was om in het protocol duidelijk te maken dat het bewijsvermoeden van toepassing zou zijn en dat je ook enig idee zou moeten hebben over hoe dat zou gebeuren. Ik weet niet of u daar nog op terugkomt, maar er waren toch heel verschillende opvattingen over hoe je met het bewijsvermoeden zou moeten omgaan. Het luisterde dus nauw. Er waren dus nogal wat elementen die je wel mee kon nemen in de bespreking, maar die in ieder geval in het protocol niet definitief konden worden afgerond. Je zou dan moeten werken met procesafspraken. Je zou dan moeten zeggen: "We beginnen hiermee en dit is een procesafpraak die vergaand is, en waarin staat dat we de komende tijd die dingen gaan uitwerken. Zodra ze er zijn, worden ze toegevoegd."

De heer **Kwint** (SP):

Maar dan is er toch ...

De heer **Alders**:

Dat speelt dan een belangrijke rol. Dan zie je ook dat er aarzelingen beginnen te ontstaan. Enerzijds ontstaan die bij de maatschappelijke organisaties. Zit het goed met het bewijsvermoeden? Dan komt de commissie-Hammerstein en dan wordt er gevraagd: zullen we dat nog een keer extern toetsen? Dat speelt aan de kant van de maatschappelijke organisaties.

En een tweede punt is: dan begint de formatie ons vreselijk op te breken. Want ongeveer vanaf dat moment was het Rijk nooit beschikbaar voor enig overleg. En als er al mensen van het Rijk waren, hadden ze de mededeling: u zult begrijpen dat wij niet tot een conclusie kunnen komen.

De heer **Kwint** (SP):

Ik probeer het even vanuit mijn optiek samen te vatten. Aanvankelijk moeten er eigenlijk gewoon een paar knopen op het ministerie van EZ worden doorgesneden om te kunnen komen tot een beter schadeprotocol dat ook voldoet aan de eisen van de maatschappelijke organisaties. Maar dat gebeurt uiteindelijk niet, mede vanwege verkiezingen, informatie en formatie.

De heer **Alders**:

Ja, en misschien met de beste bedoelingen, hè. Want bijvoorbeeld de discussie over het schadefonds was zichtbaar opgeschoven, publiekelijk uitgesproken, in brieven vastgelegd et cetera. Daarover zou je kunnen afspreken: we gaan het doen, maar we moeten het nu nog regelen en zodra het in de wet staat, voegen we het toe. Zo'n afspraak zou denkbaar zijn. Maar nogmaals, de verhoudingen waren toen dusdanig dat een dergelijke afspraak onmogelijk was.

De heer **Kwint** (SP):

Daarvoor was er onvoldoende vertrouwen.

De heer **Alders**:

Dus er was misschien wel meer overeenstemming dan partijen samen konden oogsten. Dat had iets te maken met de verhoudingen.

De heer **Kwint** (SP):

Hoe interpreteert u in dat kader de uitspraken van de premier, die het had over "staatsrechtelijk geleuter" wanneer het ging over de vertragende rol van de formatie? Maar ambtenaren van EZ hebben hier bijvoorbeeld ook verklaard dat de vertraging in deze fase toch echt meer bij de provincie zat dan bij het Rijk.

De heer **Alders**:

Helder. Ik was erbij toen de minister-president die uitspraak deed, dus ik heb die goed gehoord. Ik heb gezien dat de minister van Economische Zaken een brief aan de Kamer heeft gestuurd waarin hij schrijft: "Er ligt een wetsontwerp en er liggen nog een aantal andere dingen, en ik heb besloten om het aan mijn opvolger over te laten." Punt.

De heer **Kwint** (SP):

Was dit ook ...

De heer **Alders**:

En als er dan een vertegenwoordiger van de minister op het overleg komt, zegt hij: "U heeft de brief van de minister gezien, dus ik kan u hier niet helpen." Ja, dat begrijp ik.

De heer **Kwint** (SP):

Was dit ook de voornaamste reden dat er zo snel na het aantreden van minister Wiebes een schadeprotocol was?

De heer **Alders**:

Ik moet wat lachen. Nee.

De heer **Kwint** (SP):

Wat was dan wel de voornaamste reden dat er zo snel na zijn aantreden een schadeprotocol was?

De heer **Alders**:

Die vraag is niet zo makkelijk te beantwoorden. U heeft gezien dat er denk ik op 6 oktober een helemaal uitgewerkt protocol was, met het hele gebied erbij. In dat protocol stond het Instituut Mijnbouwschade, stond dat de omkering van de bewijslast gehanteerd zou worden en stonden al die elementen. Dat is dan dus de situatie. De regio wil dus eigenlijk graag dat het Rijk daarmee instemt. Dat gebeurt niet.

Dan ontdekken een aantal mensen dat er ook nog een gesprek liep tussen in ieder geval de provincie en de NAM. Andere mensen wisten dat. Daar was een soort alternatief akkoord uit voortgekomen. Dit is opmerkelijk, want het eerste stuk, van 6 oktober, is van de provincie, de gemeenten en de maatschappelijke organisaties. En daarnaast was er dus nog iets. Daar wist ik niks van, althans op dat moment niet. Op enig moment heb ik gehoord dat het zo was. De minister wist het op dat moment denk ik ook niet. In dat tweede stuk ging men uit van een heel ander model. U zult ongetwijfeld iets gehoord hebben over eigeel en eierdooiers. Als er een beving plaatsvond, werd het effectgebied op de kaart aangebracht. Als je binnen het effectgebied kleine schades had en je was bereid om die te laten repareren, dan werd je schade in één keer afgehandeld. Als je dat niet deed en je het geld wilde hebben, dan moest je in de procedure. Nou ja, dit soort elementen zaten daarin. Dus dat gebeurde er toen.

Dat loopt nog een hele tijd door, want op 10 januari -- dan bent u al bij de tafels die er toen in het kader van de aanpak van Wiebes waren -- besluit de minister samen met de provincie dat het overleg nu verder gevoerd wordt aan de hand van het model van de NAM en de provincie. De begrotingsbehandeling kwam eraan. Ik heb toen in de dagen erna een mail gestuurd aan Anita Wouters, de dg die de minister bijstond, waarin ik schreef: "Ik zie dat ook in het voorbereidingsdossier. Ik moet je er echt op wijzen dat jullie hier in de fout gaan, en wel om de volgende redenen." Die redenen staan ook in de mail. Ik schreef: "Eén. De maatschappelijke organisaties zijn des duivels over het model van de NAM en de provincie. Twee. De gedeputeerde die het als eerste aangaat laat aan iedereen weten dat het níét het model van de provincie is. Drie. U wijst er voortdurend op dat de commissaris dit wél zou delen, maar ik heb de commissaris toevallig deze avond bij EenVandaag gezien en daar verwijst hij naar het protocol van oktober 2017."

De heer **Kwint** (SP):

Bent u er ooit achter gekomen hoe dat met dat protocol van de provincie zat? Want als een commissaris zegt dat het niet van hem is, als een gedeputeerde zegt dat het niet van hem is, dan neemt het aantal mensen van wie het kan zijn, toch zienerogen af?

De heer **Alders**:

Daar bent u voor. Ik weet dat niet.

De heer **Kwint** (SP):

Dat snap ik. Maar heeft u het ooit gevraagd?

De heer **Alders**:

Nu is het weg, hè. We hebben daar niet meer verder over gesproken. Dan zie je dat de minister denkt: dit gaat ook niet zo. Ik denk dat dat ook bij Susan aan de orde is geweest. Dan is hij in het weekend aan het werk. Dan wordt er gebruikgemaakt van wat er ligt. Dan komt er een voorstel dat geschreven is door Nas, het hoofd van de juridische afdeling van EZK. Hij heeft daarbij van zaken gebruikgemaakt, want in dat voorstel staat het Instituut Mijnbouwschade. Dat is niet bedacht bij EZK, maar dat komt uit alle eerdere discussies. Al die elementen zitten erin. Overigens: het bewijsvermoeden zit er niet in. Dan komen er dus twee sessies. Ik dacht dat ze beide via het tv-scherf zijn gegaan omdat we allemaal op verschillende plaatsen zaten. Op die manier zijn er 's avonds langdurige discussies gevoerd

over die voorstellen. En toen is uiteindelijk in het provinciehuis dat akkoord tot stand gekomen wat daarna is gepresenteerd. Je vindt dus alle elementen uit dat protocol van 6 oktober terug. Het verschil is dat natuurlijk ook hier dan een wetsontwerp van gemaakt moest worden. Dat was daar nog niet geschreven. Maar er was het protocol. Hoe werkt het als ik als bewoner schade meld? Waar meld ik die schade? Hoe ziet het proces er dan uit? Waar heb ik recht op? Hoe loopt dat proces? Dat vindt u allemaal in eerdere stukken terug.

De heer **Kwint** (SP):

Dat hebben we kunnen lezen. Ik kom toch nog even terug op die conceptprotocollen. We hebben nu meermaals gehoord dat er iets zou zijn tussen de provincie en de NAM. We hebben ook gehoord dat een gedeputeerde overal ten stelligste ontkent dat dat van de provincie is. Hebt u ooit doorgevraagd waar dat nou vandaan kwam?

De heer **Alders**:

Nee. Nee. Kijk, ik ken de ambtenaren die het gesprek daar dan met de NAM over voerden. Ik kan mij niet voorstellen dat die ambtenaren dat gedaan hebben zonder enige bestuurlijke dekking. Dat kan ik mij gewoon niet voorstellen.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, maar u weet niet of het er was? Laat ik het zo vragen.

De heer **Alders**:

Maar goed, ik heb deze opmerking weleens eerder gemaakt en dan later gedacht; o, het kan tóch. Dat is me zeker in dit dossier overkomen. Maar ik zou het héél vreemd vinden.

Ik had wel de gedachte: jongens, hoe haal je het toch in je hoofd om zulke gesprekken te voeren? Dat vond ik nóg vreemder, dat heb ik ook later nooit onder stoelen of banken gestoken en daar heb ik wél over gesproken. Hoe haal je het in je hoofd om zulke gesprekken te voeren? Als je niet elke dag hiermee bezig bent, heb je een tegenpartij die zó veel beter dan jij geprepareerd is op dit soort gesprekken. Waarom niet contact opgenomen met de NCG, misschien zelfs buiten mij als persoon om? Werna Udding, mijn eerste ondersteuner, die alles met mij deed op dit punt, was een ambtenaar van de provincie Groningen die was gedetacheerd bij de NCG!

De heer **Kwint** (SP):

Het waren dus ook nog ambtenaren die hier niet dagelijks mee bezig waren?

De heer **Alders**:

Die dat namens de provincie deden?

De heer **Kwint** (SP):

Ja.

De heer **Alders**:

Dat waren gewoon mensen die op het provinciehuis werkten. Zij waren misschien wel heel veel hiermee bezig, maar niet met die specifieke problematiek. Het ging daar over een systeem waarbij men zei: "Ik maak een soort basiskaart waar ik iedere beving op zet. Ik maak van iedere beving een impactgebied. Ik kijk naar de overlap van de impactgebieden. Ik ga termijnen vaststellen waarbinnen je een beroep kunt doen op dat impactgebied." Als je over zo'n systeem wilt spreken, ga je een gesprek in waarbij het verstandig is om ervoor te zorgen dat je een paar mensen bij je hebt die dat helemaal kunnen doorgronden.

De heer **Kwint** (SP):

Maar die waren er niet bij?

De heer **Alders**:

Ik kan het me niet voorstellen, en ik kan me ook niet voorstellen dat ze aan het einde dachten: dit was beter dan wat er lag. In ieder geval was het onbegrijpelijk dat ze dit deden terwijl ze ook iets samen met de maatschappelijke organisaties en de gemeentebesturen hadden gemaakt. Dit was in mijn ogen niet te begrijpen. Daar zullen zij zelf anders over denken, want ik neem aan dat de gesprekken ook gingen over bijvoorbeeld: kunnen we ook nog andere dingen regelen? Et cetera. Kijk, ik vond het op zichzelf niet gek dat er gesprekken plaatsvonden tussen bestuurders en de NAM. Maar dit vind ik wel gek.

De heer **Kwint** (SP):

In hoeverre vindt u het, terugkijkend, uiteindelijk een inschattingsfout dat u zei dat dat nieuwe schadeprotocol er binnen drie maanden moest of kon zijn?

De heer **Alders**:

Naïef. Dat reken ik mijzelf ook aan. U moet weten dat dat gesprek in het

provinciehuis ook is geschorst; ik wees daar zojuist ook op. Waarom? Ik zei: "Dit gaat echt over commitment. Want als het commitment er niet is, begin ik er niet aan. Ik steek hier mijn nek nu heel ver uit en ik wil zeker weten dat wij elkaar goed verstaan." We hebben geschorst. We hebben een hele tijd in de "antichambre van de GS-kamer" gezeten, zoals dat zo mooi heet. Er zijn tijdens schorsingen die daar plaatsvonden nog mensen bij ons aan tafel geweest. En uiteindelijk heeft iedereen gezegd: we gaan dit doen.

Dat is niet gelukt, zeg ik nu. Ik had het net over de maatschappelijke organisaties en de brief van de minister die de boel in de hens zette. Het was niet zo bedoeld, maar het gebeurde wel. Weer tijd vinden om dat te doen. Ja, misschien toch ook wel een beetje: waar beginnen we aan? Aan Hammerstein vragen: hoe zit het nu precies? Het had allemaal met het volgende te maken. Als je iets afspreekt met partijen die goed met elkaar door één deur kunnen, kun je meer tempo maken en meer bereiken, dan wanneer die partijen dat niet kunnen. Dat is geen verwijt, maar gewoon een hele nuchtere constatering.

De **voorzitter**:

Goed. U zei: het was naïef. Ik stel vast dat we meer dan zeven kwartier bezig zijn, dus we gaan even schorsen. Ik verzoek de griffier om u en uw steunverlener even naar buiten te geleiden.

De vergadering wordt van 16.37 uur tot 16.50 uur geschorst.

De **voorzitter**:

We gaan weer verder. Ik geef het woord aan mevrouw Kuik.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We hebben de versterkingsoperatie en de veranderingen die u daarin aanbrengt al een beetje aangekaart. Door die veranderingen stapt u eigenlijk van een meer objectgerichte aanpak naar een inwonersgerichte aanpak. Hoe is de veiligheid van inwoners hiermee gediend?

De heer **Alders**:

De hele operatie gaat over de veiligheid. Kijk naar alle berekeningen en gegevens die er zijn. Er ligt de KNMI-kaart: 0,2 grondversnelling. Dus alle gebouwen in dat gebied zijn potentieel niet veilig. Er is één ding zeker: al die gebouwen kun je niet van de ene op de andere dag toetsen. Dat gaat niet. Dus is er geprobeerd om, met alle kennis die er is, prioriteiten te stellen. Dat

gebeurde door aan de NAM te vragen: wat blijkt er uit de risicoanalyses? De NAM moet in het kader van de vergunning risicoanalyses maken. Dat hebben we gedaan door met heel veel deskundigen te praten over: wat weten we eigenlijk van gebouwen? Dan kom je tot bepaalde dingen. Als bijvoorbeeld een rijtje woningen eenmaal is beschadigd, is het hele rijtje in het geding en is de situatie dus gevaarlijker. Of je komt uit bij winkelcentra met beneden de winkel en erboven drie woonlagen. In de winkel heeft men maar één belang, namelijk zo min mogelijk muren en palen. Dus die drie woonlagen erboven staan gewoon op een schoenendoos. Als het dan gaat schudden, nou dan ... Zo probeerden we, met alle kennis die er was, de volgorde te bepalen. Dus dan kom je bij: van binnen naar buiten. Dan kom je bij het type van de woning. Dan speelt de vraag: zijn er mensen in het gebouw, of is het met name een gebouw voor opslag? En het vierde wat we hanteerden was: er lopen een aantal zaken en laten wij niet met de eerste stap die lopende zaken doorkruisen. Zo zijn we eigenlijk begonnen.

Daar hebben we met iedereen over gesproken; is dat de manier om het te doen? We gaan op het dorpsplein van Loppersum staan; dan sta je midden op het veld. En van hieruit doe je dit. Ja, daar was iedereen het mee eens; je moest een model vinden om dat te doen. En laat ik duidelijk zijn: die eerste HRA was toen nog echt in een embryonale fase, ook in de ogen van de NAM. Die eerste HRA zei: als er 100 gebouwen zijn die niet aan de 10^{-4} voldoen, dan is het veel, en de rest is met name schoorstenen en ornamenten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In ons verhoor met mevrouw Wouters hoorden wij van haar dat een gebiedsgerichte aanpak niet paste bij het uitgangspunt dat veiligheid voorop hoort te staan. Hoe kijkt u daartegen aan?

De heer **Alders**:

Ik heb zonet geprobeerd uit te leggen dat er niks was. Er was niet eens een norm waar je iets tegen af kon zetten. Als je de uitspraak wilt doen of iets wel of niet veilig is, heb je iets nodig om het tegenaan te zetten. Anders kan iedereen zo'n uitspraak doen, maar wat is de waarde daar dan van? Dus ik benadruk nog even goed: toen we begonnen, was er nog geen norm. Die norm is er toen gekomen. Er waren geen mensen die gewend waren met die norm te werken. Er was geen enkel bureau in Nederland waar men zei: wij hebben ervaring en wij kunnen u wel helpen. Iedereen zei: we gaan met u leren. Ik zei net al: de software was er niet. We moesten naar het buitenland toe om dat soort software te krijgen. Dus in die situatie begonnen we. Ik

vind het dus buitengewoon interessant dat ik mensen inderdaad tegen u hoor zeggen dat we ons moesten richten op de niet-veilige woningen. Welke dan? Heeft er iemand mij gezegd: hier heb je een lijstje met 200, 500, 1.000 onveilige woningen, en die staan dáár? Als dat zo was, dan had iedereen met één ding begonnen, namelijk daarnaartoe rijden, afspraken maken en aan het werk gaan.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus u zegt: dat was helemaal niet duidelijk.

De heer **Alders**:

Dat wisten we niet. Dat wisten we toen niet en dat weten we vandaag de dag ook niet. U concludeert, nadat alles gebeurd is, dat alleen de niet-veilige woningen moesten worden aangepakt. Ik herinner u eraan dat de NCG destijds 22.000 woningen in het programma had. Nu praten we over 26.000. Daar kunt u gewoon een conclusie uit trekken.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Met welke partijen overlegde u over deze keuze om de versterking anders, gebiedsgericht in te zetten?

De heer **Alders**:

Heel erg met de NAM. Ik zal maar even aan die kant beginnen. Daar zei men natuurlijk: "Ja, maar wij zijn aansprakelijk en de minister vindt ook dat wij aansprakelijk moeten zijn." Men zei: "Dus jij moet er bij de selectie rekening mee houden dat wij onze aansprakelijkheid waar kunnen maken. Wij moeten straks niet in een situatie komen waarin wij ons overgeleverd hebben, waarna wij voor de rechter door iemand worden aangesproken en we het niet waar kunnen maken. Daar moet een verhouding in zitten." Dat begreep ik. Van daaruit zei ik tegen de NAM: "Kom met materiaal om dat te doen."

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Kwam dat?

De heer **Alders**:

Dat kwam, via die eerste HRA, die toen nog wel heel erg ruw materiaal was, met vooral de waarschuwing erbij om er geen absolute betekenis aan toe te kennen, maar die HRA te zien als een hulpmiddel om te prioriteren en te bepalen waar je het eerst naar moest kijken, en dat soort dingen.

Het tweede was dat we dat met iedereen en alles besproken hebben. We zeiden: "We gaan van binnen naar buiten. Over de eerste risicovolle gebouwen hebben we deze adviezen gekregen. We gaan eerst kijken naar de gebouwen waar veel mensen in zijn, bijvoorbeeld zorghuizen." Die dingen waren het fundament.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat heeft u net gezegd, ja.

De heer **Alders**:

Dat lijstje is met iedereen, dus met alle bestuurders en met alle maatschappelijke organisaties besproken.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En met het ministerie van EZ?

De heer **Alders**:

Met de provincie, de gemeenten, de maatschappelijke stuurgroep; met iedereen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Met de minister-president?

De heer **Alders**:

Nou ... Ja, want het is gewoon in de ministerraad geweest.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat vonden deze partijen daar allemaal van? U heeft ze genoemd. Over de NAM hebben we het net gehad. Wat vonden het ministerie van EZ, de minister-president, de gemeenten?

De heer **Alders**:

Ik heb er geen enkele herinnering aan dat we hier langdurige gesprekken over hebben gehad. Op een ander niveau hebben we wel langdurige gesprekken gehad, namelijk toen we zeiden: "En nu gaan we dus op basis hiervan aanwijzen met welke woningen concreet in welke straat en welk concreet dorp we gaan beginnen." Dat was een discussie die we voerden met het gemeentebestuur van Loppersum, met het gemeentebestuur van Appingedam, met het gemeentebestuur van Slochteren. Want vanuit die hele gedachte kwam je dus daar uit. Dat hebben we ook allemaal toegelicht. Dat waren natuurlijk hele discussies. Daarbij kwamen zij ook met hun

argumenten: als dat nou eerst gebeurt, dan is het beter dan ... En zolang je niet kon zeggen dat we daarmee dus risicovolle panden zouden laten zitten, was dat ook geen probleem. Er waren meerdere redenen om over "gebiedsgericht" te praten. In de documenten bij het aanvullend bestuursakkoord gaat het met name om de vraag: als je toch al bezig bent, wat kun je dan meenemen? Dus als er nu meer behoefte is aan levensloopbestendige woningen en je gaat toch met die woningen bezig, maak ze dan ook gelijk levensloopbestendig.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat zijn de koppelkansen.

De heer **Alders**:

Dat is die kant. Dat vond ik van belang. Maar nog belangrijker vond ik het volgende. Ik dacht: "Als het inderdaad waar is dat het op een heel grote schaal moet, dan moet ik aan de voorkant nadenken over een opzet die zodanig is dat het straks ook uit te voeren is." En ik zeg nogmaals: als iemand tegen mij begint over objectgericht, dan begrijp ik dat niet. Stel, ik heb allemaal rijtjes van acht woningen. Zij zijn allemaal hetzelfde. Nou ga ik objectgericht onderzoek doen, waar uit komt: die eerst en dan pas die. Dan ga ik dat dus ook op verschillende momenten uitvoeren. Ik moet er niet aan denken dat dat ooit gebeurd zou zijn. Dus ik dacht inderdaad: "Als het grootschalig is, dan kom ik in een stadsvernieuwingsachtige aanpak terecht. Het zal nota bene een aanpak zijn waarbij mensen in de woningen wonen, waarbij de kinderen naar school gaan, waarbij ze gewoon de boodschappen moeten kunnen doen, naar de kerk moeten kunnen gaan of weet ik wat er allemaal speelt. Het leven gaat door. Ik moet het dus zodanig organiseren dat dat kan."

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U zei al: dan is er wel discussie. De ene gemeente zal zeggen: ik sta met deze wijk bovenaan op het prioriteitenlijstje. En de andere zegt: nee, dat ben ik. Hoe gaat u daarmee om? Hoe pakt u die prioritering nou aan?

De heer **Alders**:

Buiten die prioriteiten hebben wij hele lijsten gemaakt met adressen, nummers en alles erop. Die hebben we gewoon successievelijk met de gemeentebesturen besproken. Dat ging soms ambtelijk, heel vaak ook bestuurlijk. Dan zeiden we tegen elkaar: hebben we de goede draad te pakken? En ja, soms betekende het dat je moest zeggen: ik ben er nog niet,

ik kom volgend jaar of het jaar daarop, want u bent er nog niet. Ik en iedereen wisten dat het consequenties zou hebben als je er rekening mee moest houden dat er potentieel héél veel versterkt zou moeten worden. Ik herinner u aan de studie die in opdracht van de heer Moorlag is gedaan. Die leverde een getal van 170.000 gebouwen op. Dus je moest er ook rekening mee houden dat het misschien wel heel groot was. Ik herhaal dat je dus wel móést nadenken over: hoe pak je het aan als dat straks zo blijkt te zijn? Dat kan niet objectgericht, dat kan alleen maar gebiedsgericht. Dus zelfs als er geen dingen meelifften, was gebiedsgericht vanuit de aanpak nog steeds noodzakelijk.

De heer **Kwint** (SP):

U had het eerder over die dakpanaanpak van vijf plus vijf jaar. Net vertelde u wat u aantrof: er was geen norm, er was geen model en er was eigenlijk gewoon helemaal niks. Binnen welke termijn dacht u zelf na verloop van tijd die versterkingsoperatie afgerond te kunnen hebben?

De heer **Alders**:

Heel snel was mijn conclusie en die van al onze mensen, dat het beeld dat gewekt is, namelijk dat we dit binnen vijf jaar hebben gefixt, onzin was. Dat gaat niet! Dat gaat niet. Daarom zijn wij gaan denken: dat moment wanneer het versterkt is, moet gekoppeld worden aan het moment waarop we weten dát iets versterkt moet worden. Dus niet in zijn algemeenheid uitgesproken, maar dat moet je doen. Dan koop je tijd. Hebben wij veel interne discussie gehad over de vraag of dat voldoende is? Nou, ongekend veel. Als een gemeente in een normale situatie een plan maakt om iets te bouwen, dan is een gemiddelde voorbereidingstijd van zeven jaar niet vreemd. Wij hebben hele gesprekken gevoerd met Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat doet niet zelf het werk, maar is opdrachtgever. We vroegen: "Hoelang hebben jullie nodig om iets voor te bereiden? Hoeveel tijd heb je nodig om iets zodanig te definiëren dat je het weg kunt zetten?" Wat we hoorden, was niet bemoedigend, ook niet op de termijn van vijf plus vijf.

De heer **Kwint** (SP):

Waren dat pogingen om de teugels aan te trekken, om iets meer grip te krijgen op die versterking?

De heer **Alders**:

Nee, nee. Dit had allemaal nog te maken met de vraag: kán het überhaupt? In de hele provincie Groningen zullen gemiddeld 2.500 nieuwbouwwoningen

per jaar worden gebouwd. Dan is er dus een terrein dat bouwrijp is en waar een hek omheen staat. Niemand stoort je en daar bouw je dan. Met z'n allen realiseren we zo 2.500 nieuwbouwwoningen per jaar; dan hebben we een goed jaar achter de rug. Wij dachten dus na over 5.000 in een situatie waarin mensen er wonen, naar een tijdelijke woning toe moeten, hun leven voort moeten zetten. Dus als u de vraag stelt of wij er echt van overtuigd waren dat die vijf plus vijf ons zou lukken, dan zeg ik: daar was twijfel.

De heer **Kwint** (SP):

Hoe probeert u dan samen met de partners in die versterkingsoperatie, de NAM, Centrum Veilig Wonen, richting 2016, 2017 de boel aan te scherpen, er tempo in te krijgen?

De heer **Alders**:

Door inderdaad in het tweede jaar te zeggen: "Er moeten minimaal 5.000 woningen en 300 andere gebouwen geïnspecteerd worden. We moeten minimaal 3.500 engineeringplannen, versterkingsplannen hebben. Dan zitten we op tempo." Ik realiseerde me namelijk dat als we er 22.000 moesten en we er in het eerste jaar 1.467 gedaan hebben, we vier jaar op rij naar die 5.000 inspecties toe moesten. Dan zit ik binnen die termijn van vijf jaar. Dat is niet alleen maar een kwestie van het zo tegen elkaar zeggen, maar dat is allemaal vertaald in hele lijsten. Over welke straten hebben we het en over welke huisnummers? Zo werd heel concreet waar we over spraken. Dat werd besproken met de gemeenten en dat werd weggezet bij het Centrum Veilig Wonen. We gingen dan avonden organiseren met de bewoners. "Dit gaan we doen, en wel hierom. Dit kunt u verwachten. Dan en dan komt er iemand bij u thuis. U kunt bij de bewonersbegeleider een heleboel bespreken." Zo gingen we stap voor stap, ook met de bewoners, dat hele proces uitzetten. Het ging over het thuis van bewoners.

Als het gelukt zou zijn, dan was het een mooie stap. Vergeeft u het mij, maar toen de boel stopgezet werd, waren we halverwege de inspectie, halverwege die 22.000. Er waren 4.500 woningen klaar of bijna klaar voor versterking. Dus u kunt zich voorstellen dat ik verzucht heb: "Net nu we op stoom komen, gaan we iets anders doen."

De heer **Kwint** (SP):

We komen straks op specifiek dat moment nog terug.

De heer **Alders**:

Ik probeer u te laten zien waar het was.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, zeker. Ik geef u alleen aan dat we er straks nog even op terugkomen. Dan kunnen we het er langer over hebben.

Mevrouw Wouters stelde gisteren dat bij haar aantreden, vijf jaar na Huizinge, eigenlijk nog steeds niet duidelijk was welke huizen er versterkt moesten worden. Herkent u dat?

De heer **Alders**:

Nee. We deden de inspectie van de 1467. De uitkomst daarvan was: ze moeten allemaal versterkt worden. Bewoners hoorden: uw huis is niet veilig. We spraken met bewoners over het versterkingsadvies. Bij de 1588 was de conclusie: ze moeten versterkt worden. Voor niet al die huizen was sloop-nieuwbouw nodig, maar wel voor een heel groot gedeelte. De andere huizen van die 1588 moesten worden versterkt. Dat is bij de mensen thuis meegedeeld en de versterkingsadviezen zouden in de drie maanden daarop volgen. Bij de 1581 was de inspectie achter de rug. We zaten midden in de engineering. Dus niemand kan zeggen dat we niet wisten waar we waren. De uitkomst van die inspectie en die engineering was namelijk dat de huizen versterkt moesten worden.

De heer **Kwint** (SP):

Mevrouw Wouters zegt dat zij juist het signaal kreeg dat het niet de onveiligste huizen waren die in die batches zaten.

De heer **Alders**:

Ja. Ik heb u net gezegd: ik had graag die lijsten zelf gehad. Maar er was weer een HRA. Dat was denk ik die HRA voor het Winningsplan 2018, dus in het najaar van 2017. In die HRA spreekt de NAM over 2.800 panden waarbij de veiligheid in het geding is. Er wordt ook gelijk toegelicht dat dat toch wel erg afwijkt van de vorige melding. Er staat ook waarom dat was, namelijk omdat daarin nu niet alleen de onveilige panden zitten, maar ook de schoorstenen en de ornamenten. Die waren de eerste keer apart gezet en die zaten nu in het getal.

Ik herhaal. De input voor de NCG voor het MJP waren de HRA-gegevens van de NAM. Ik moest met het inspectieprogramma naar de NAM toe vanwege de

aansprakelijkheid van de NAM, om goedkeuring van haar te hebben. De NAM had dus ja gezegd tegen het inspectieprogramma 2016, ja gezegd tegen dat van 2017 en ja gezegd tegen het addendum van juli 2017. Dus alles wat we wel deden, deden we met instemming van de NAM, en mede gebaseerd op het materiaal dat men daar aandroeg. Dus ik was zeer verbaasd dat er op enig moment die mededeling kwam. Daar hebben we uitgebreid over gesproken. U vindt ook terug dat er later zelfs besprekingen plaatsvinden om dat uit te meten. Wij hebben toen samen met het CVW eens naar die lijst gekeken, en we hebben toen gezegd: "Die lijst is niet goed, want daar moeten 4.500 woningen op staan. Eén. Het zijn dezelfde woningen, die hebt u niet op de kaart gezet, maar ze komen in hetzelfde gebied voor. Twee. Wij nemen toch even aan dat wij de gebouwen die reeds als onveilig zijn gekwalificeerd, er ook maar gewoon op houden. Want waarom zou ineens uit een statistisch model naar voren komen dat een gebouw veilig is? Drie. Er zijn de zogenaamde "grijze panden", dus de verspreide panden." Die grijze panden werden zelfs als voorbeeld genoemd, zoals Groningse arbeiderswoninkjes. In een bepaalde setting hebben bij die woningen de daken ten opzichte van de buitenmuren een zodanige constructie dat de woningen risicovol zijn.

Dus als je er gewoon naar ging kijken, vroeg je je af: wat wordt hier eigenlijk in die HRA gezegd? Iedereen zegt nu dus heel stellig: we wisten welke de onveilige woningen waren. En men vraagt: waarom werden die niet aangepakt? Ik wil nog altijd graag degene ontmoeten die mij met zekerheid zegt wat de onveilige woningen zijn. Daarvoor werd nu de inspectie gedaan. En het interessante daarvan is dat de NAM in vele stukken over de HRA herhaalt: "U mag hier geen absolute betekenis aan toekennen, het is een hulpmiddel bij het prioriteren van uw inspectieprogramma." Dat is wat anders dan tegen iemand zeggen: dit zijn onveilige panden. De HRA was er voor prioritering en ik heb net uitgelegd hoe die prioritering werkte.

De heer **Kwint** (SP):

Voor de mensen thuis die de afkortingen waarschijnlijk niet meer kunnen volgen, zeg ik: de HRA is de Hazard and Risk Analysis die door de NAM gedaan wordt. Het is een computermodel op basis waarvan een inschatting kan worden gemaakt wat wel en wat niet veilig is.

U was ook een inspectieprogramma met de NAM overeengekomen om te gaan kijken of die huizen daadwerkelijk onveilig waren. Waren er nou grote

verschillen tussen wat de HRA "uitdraaide" en wat de inspecteurs daadwerkelijk in huizen constateerden?

De heer **Alders**:

Ja. Daarom gaf ik u zojuist, misschien ontijdig, het voorbeeld dat in de eerste HRA stond dat er 100 panden waren die niet voldeden aan de norm. Toen kwam de uitkomst van de inspectie van de eerste 1.467 woningen, en toen was het de NAM die als eerste constateerde dat ze állemaal niet aan de norm voldeden en dat deze woningen állemaal versterkt moesten worden. Dus ja het was een punt van discussie, een heel belangrijk punt van discussie of je absolute betekenis kon toekennen aan een statistisch model. Ik was heel erg gelukkig met die statistische benadering. Die was namelijk nodig omdat je almaar op zoek was naar gegevens om te kunnen prioriteren. Maar er was weinig aanleiding om aan dat model absolute betekenis toe te kennen. Bovendien zagen wij in de praktijk een ander beeld. En dat zagen niet wij alleen, maar zag ook de NAM.

De heer **Kwint** (SP):

Er is ook telkens sprake van veranderende inzichten rond de norm in het algemeen bij veiligheid. U had het net over de eerste batch, de eerste groep huizen. Die huizen werden gecheckt door een controleur. Men keek of het huis veilig was. Dat gebeurde op basis van een norm die strenger was dan de norm die later werd vastgesteld. Leverde dat nou spanningen op met de NAM? Zei men bij de NAM: "Nou ja, die groep huizen is misschien dan wel bekeken, maar als we de huizen nog een keer gaan bekijken, is er misschien minder nodig"?

De heer **Alders**:

Het antwoord is ja. Dat leverde heel veel spanning op. Dit is het verhaal over de schuivende panelen dat ik zojuist noemde. Je begint ergens aan, je stelt een norm vast, en als er nieuwe gegevens zijn, kun je de zaken opnieuw gaan bekijken. Dat lukt echter alleen in een technocratisch model, als er geen mensen zijn. Maar wij waren bij mensen op visite geweest. Wij hadden een bijeenkomst gehad in de Grote Kerk in Appingedam. Die was tot de nok toe gevuld. Daar zeiden we: "Dit gaan we doen. Dit betekent het voor u. Hier gaan we naar kijken." En we zijn ook al bij die mensen terug geweest. We hebben toen gezegd dat de uitkomsten niet te best waren. We zeiden: "De uitkomsten zijn dat uw huizen allemaal niet aan de norm voldoen, dus we gaan nu werken aan wat er dan moet gebeuren." Wat denk je dat er dan gebeurt als je vervolgens terugkomt met de mededeling: "Nou, we hebben

het nog eens opnieuw bekeken, met de nieuwste gegevens, en het is niet nodig"? Ik geloof echt in communicatie, maar er zijn grenzen aan de mogelijkheden van communicatie. Het is niet mogelijk om dat dan te zeggen en dat moet je ook niet doen. Dus we zeiden: "We zitten in een situatie waarin we géén historische kennis hebben. We moeten die kennis opbouwen. Daar zitten risico's aan." Als je iets nog niet weet, dan is de oplossing van de NEN-commissie om het zekere voor het onzekere te nemen. Dus ik garandeer u dat in die eerste NPR conservatisme zaten die inderdaad zouden leiden tot een intensiteit en omvang van versterkingsoperaties waarvan later mogelijkwijls zou blijken dat die overdreven waren. Iedereen realiseerde zich dat. De Technische commissie bodembeweging heeft er advies over uitgebracht. Daar zei men: "Maar je móét aan de slag en dat is dan maar inherent aan dat het zo is."

Nou, dan kom je in zo'n proces. De NAM zei natuurlijk voortdurend: maar als we nou de nieuwste gegevens weer toepassen. Dat is een rode draad. De 1487, 1588 en 1581 zijn tegen de witte NPR 2015 gezet. Daarna ...

De heer **Kwint** (SP):

Dat was een nieuwe veiligheids... Ik probeer het voor de mensen thuis af en toe nog een beetje begrijpelijk te houden.

De heer **Alders**:

Ja. Dat was de nieuwe Nederlandse Praktijkrichtlijn 2017. Daar zaten dus de beste inzichten van dat moment in, met minder conservatisme. Dus dat zou kunnen leiden tot minder vergaande conclusies. Dat is overigens maar amper gebeurd, ondanks het feit dat er een enorme kennistoename in zat. Men wilde dan voortdurend toch weer dit punt ter discussie stellen. En nogmaals, ik heb zojuist al uitgelegd dat dit allemaal bewuste besluiten waren om ...

De heer **Kwint** (SP):

Iedereen was erbij.

De heer **Alders**:

Nou, niet alleen was iedereen erbij, maar het was hún besluit. Dat was wel op mijn voorstel, dus daar wil ik geen cent van terugnemen, maar toch.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, ja. Welke invloed hadden dit soort discussies en had dit soort gesteggel op de voortgang van de versterkingsoperatie?

De heer **Alders**:

Dat we moesten gaan versterken, was op een gegeven moment onontkoombaar en ook voor de NAM gewoon dé conclusie. Ja, en dan kom je ineens in een hele andere discussie terecht. Hoe waardeer ik een pand? Waar leg ik de afweging neer tussen versterken en sloop-nieuwbouw? Hoe ga ik om met kenmerkende gebouwen? Hoe je omgaat met monumenten bepaalt de Monumentenwet, maar het aantal monumenten in het gebied is heel beperkt. Het aantal gemeentelijke monumenten was op de vingers van een hand te tellen. Er was dus geen enkele bescherming voor de kenmerkende gebouwen in het gebied en daar moest iets voor gebeuren. Zo moesten al die dingen gebeuren. Daar moesten dus ook afspraken over worden gemaakt. Welk financieel arrangement werkt bij het ene en welk bij het andere? Hoeveel onvoorzien nemen we op? Komt er een percentage discretionair geld, te besteden door de Nationaal Coördinator en, zo ja, hoeveel dan?

Dus dát we gingen versterken, was duidelijk. Dan zie je dat dat gekoppeld wordt aan het wetsontwerp NOA. Dan moeten er zelfs tussentijdse afspraken worden gemaakt. Dan staan we dus eigenlijk klaar om in Appingedam in Opwierde, en in 't Zandt te beginnen. U zult gevonden hebben dat er dan een lijst met afspraken komt die alleen van toepassing zijn in Opwierde en 't Zandt, om het proces niet te vertragen en omdat de algemene regels er nog niet zijn.

De heer **Kwint** (SP):

Dat is precies het punt waar we het met u over willen hebben, namelijk dat wetsvoorstel NAM op afstand.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In het najaar van 2016 werkt het ministerie van Economische Zaken aan dat wetsvoorstel over de positie van de NCG. Het doel is om de NCG meer doorzettingsmacht te geven, onder meer richting NAM en Centrum Veilig Wonen. In hoeverre was dit wetsvoorstel in uw ogen nodig?

De heer **Alders**:

Zeer. Ik had in de inleiding van het meerjarenprogramma beschreven dat ik weliswaar alles geprobeerd had om met mijn blauwe ogen, die ik niet heb, iedereen te overtuigen en op die manier voeling te hebben, maar dat ik, als puntje bij paaltje kwam, over instrumenten moest beschikken. Je zou een einde willen maken aan de niet aflatende discussie over de vraag of de norm

wel klopt, of je die norm wel moest toepassen, of je niet de nieuwste inzichten zou moeten gebruiken. Dat staat in die inleiding van het meerjarenprogramma en dat was ook de basis voor het wetsontwerp.

Wij voeren dan intensieve gesprekken met de secretaris-generaal, met de minister, en we concluderen dat het verstand is om die wet te maken. Dat is een heel vergaande wet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Welke instrumenten had u nodig?

De heer **Alders**:

Dat het het beste zou zijn om via overleg tot overeenstemming te komen, was mij mijn hele leven al met de paplepel ingegeven. Ik ben misschien ook wel een echte vertegenwoordiger van de polder. Dus ja, dat zou ik onder alle omstandigheden doen, maar tot waar? Er is crisis. Het is hartstikke leuk dat wij zo met elkaar bezig zijn, maar de mensen die het aangaat, zitten op ons te wachten. Dus een keer moet je zeggen: nu is het gebeurd! Dat had dus te maken met de NAM. De vraag was daarbij natuurlijk: hoe verhoudt de wettelijke aansprakelijkheid zich met het feit dat je een aanwijzing kunt geven? Het had te maken met het Centrum Veilig Wonen. Er zat een aparte aanwijzingsbevoegdheid in voor de Nationaal Coördinator naar de uitvoeringsorganisatie, op dat moment het CVW.

Het ging natuurlijk nog verder, want er stond ook in: als het meerjarenprogramma eenmaal goedgekeurd is, dan is het dus een stuk dat uitgevoerd moet worden. Ik heb net die opmerking over de PKB gemaakt. Er stond in: als de NCG tot de conclusie komt dat een gemeente niet meewerkt, of dat een minister in zijn of haar portefeuille niet meewerkt, dan moet de NCG in staat zijn om voor eigen rekening of voor eigen verantwoordelijkheid dat uit te voeren. Nou, ik ken niet veel van dit soort bepalingen.

Het derde was dat iedereen het erover eens was dat er attributie moest plaatsvinden. Dat hield dus in dat ik bijvoorbeeld subsidies kon instellen en die ook kon verstrekken. Normaliter zegt een minister: er is een subsidie. Daarna gaat een dg, of in dit geval dan de NCG, dat uitvoeren. Maar hier werd de bevoegdheid om dat te doen geattribueerd, toegekend, overgedragen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat had het gedaan voor de problemen waar u tegen aanliep als u deze bevoegdheden had gehad? Kunt u dat concreet maken?

De heer **Alders**:

Ik had dan op enig moment kunnen constateren dat dingen niet gebeurde. Dan had ik gewoon een aanwijzing kunnen geven.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Noemt u eens een voorbeeld.

De heer **Alders**:

Ik zei net: je geeft opdracht om inspecties uit te voeren en die blijken niet uitgevoerd te worden. Of ze blijken anders uitgevoerd te worden dan wij hebben opgedragen. Er vindt wel of niet engineering plaats. Je kunt met zo'n bevoegdheid op een gegeven moment zeggen: "Nu is het mooi geweest. Het is fijn dat u die afweging heeft gemaakt. We hebben er nu lang genoeg over gepraat." Dan zou je dus een aanwijzing kunnen geven. Ik zeg nogmaals: het hele wetsontwerp was opgezet met deze instrumenten als "last resort". Het wetsontwerp was dus helemaal gebaseerd op het idee dat je eerst gaat proberen om er met elkaar uit te komen. En als dat niet lukt, dan móét iemand kunnen zeggen: zo doen we het.

De heer **Kwint** (SP):

U krijgt dan vanaf oktober 2017 te maken met een nieuwe bewindspersoon. Minister Wiebes wordt verantwoordelijk voor het Groningendossier. Ik neem aan dat er dan wel kennismakingsgesprekken volgen. Kreeg u signalen dat minister Wiebes anders naar uw rol en die van de NCG keek?

De heer **Alders**:

Niet direct. Er gebeurde een paar dingen. Eén. Ik was ervan overtuigd dat ik weg moest uit de dubbelfunctie die er in het begin misschien in zat. De NCG maakte voorstellen en moest ook de minister adviseren over die voorstellen. Ik was dus ontzettend blij dat het nu geregeld was. Ik vond het dus niet meer dan normaal dat de minister in eerste instantie met de mensen op het departement sprak over: hoe gaan we dit aanpakken? Et cetera. Mij werden in die periode vragen gesteld. Hoe zit dit? Hoe zit dat? Et cetera. De antwoorden leverden wij aan in vrij veel informatie. Na enige tijd merkte ik, bij het bezoek van de minister aan Loppersum en Appingedam, dat hij ... Je merkte dat de minister twijfels had. Gaat dit wel goed? Kunnen we dit wel

aan? We hebben het er hiervoor ook over gehad. Het zijn op zichzelf geen onlogische vragen. Dus daar merkte ik wel dingen.

Verder zaten we vooral in de rare situatie dat er een volgend meerjarenplan uit moest komen. Het was immers een voortschrijdend plan. De opdracht daarbij was dat er elk jaar een versie uit moest komen. De einddatum was de laatste ministerraad voor de kerst. Meer smaken waren er niet. Dus hoe doen we dat nu? Er lag dus, ik denk 1 november of 2 november, een MJP-brief. Dat was een vrij uitgebreide brief met allerlei dingen daarin. En toen begon men dus te zeggen: "Ja, maar de minister werkt zich nog in." Ook dat vond ik misschien nog niet zo vreemd. Men zei: "Laten we het stuk downsizen en alleen die dingen doen die absoluut noodzakelijk zijn." Dat gebeurde ook in de regio. Ik zag dat er ook overleggen plaats begonnen te vinden tussen in ieder geval de provincie en het ministerie. En zo langzamerhand rol je ergens in. Ik zag een stuk voorbijkomen van de provincie dat ik nooit eerder gezien had, waarin men zei: we moeten het anders gaan doen. Mensen begonnen tegen mij te praten in termen van: jij bent de uitvoeringsorganisatie. Nou ja, zo ... Rechtstreekse gesprekken op dit punt ken ik niet. Later wel, maar in die fase heb ik dat stapsgewijs ontdekt.

De heer **Kwint** (SP):

Steekt het dan ook dat bijvoorbeeld in een brief over het schadeprotocol ... Als ik u verkeerd samenvat, moet u het zeggen, maar ik kreeg de indruk dat u vond dat een heel groot deel van het werk voor het schadeprotocol dat uiteindelijk door de heer Wiebes wordt afgesloten, ook het voorwerk was van uw organisatie, van de NCG.

De heer **Alders**:

Nee, in het geheel niet. Ikzelf en alle medewerkers hebben avond aan avond in die zalen gestaan. Dan kan het je niet bommen hoe het voor elkaar komt, áls het maar voor elkaar komt. Dus over een brief waarin stond dat iedereen het gedaan had behalve de NCG, kon ik me absoluut niet druk maken. Ik maakte me wel druk over wat er geregeld werd.

De heer **Kwint** (SP):

Heeft u dat idee dat u begon te krijgen, bij de minister aangekaart? U had het over gesprekken en over dat via via.

De heer **Alders**:

Ja, ik heb met hem een gesprek gevoerd. Ik wist namelijk wel dat hij het bestuurlijk gesprek wilde, et cetera. Daar hebben we een gesprek over gevoerd met de minister. Daar zei hij tegen mij: "Kijk, dit is een nieuw moment. Ik denk dat het ook tijd wordt voor een nieuw bestuursakkoord, want ik wil ook als nieuwe minister met de bestuurders uit de regio weer even zeggen: hoe gaan wij dit doen?" Dat vond ik geheel logisch. Hij zei ook dat hij de indruk had dat er te weinig commitment over en weer was en dat hij dat ging zoeken in een nieuw bestuursakkoord. Hij vond verder dat er iets te veel rupsje-nooit-genoeggedrag was: je hebt iets geregeld met de regio en binnen de kortst mogelijke keren komt de volgende en het is nooit goed. Dus hij zei: "Dat gesprek ga ik voeren en dat is toch een heel normaal gesprek?" Dat vond ik zelf ook. Hij zei: "Ik vind het van belang dat jij bij dat gesprek zit, maar dan als adviseur, adviseur van die drie bestuurslagen." Als er een nieuw bestuursakkoord zou komen, leek mij dat heel normaal. Ik heb hem toen ook de vraag gesteld: "Dat gaat natuurlijk ook over hoe dit georganiseerd wordt?" Het antwoord was: ja. Toen heeft hij tegen mij gezegd: "En we gaan in dat proces zien waar we uitkomen." Ik heb toen tegen alle medewerkers gezegd: "Dit is de insteek en daar kan ik mij in vinden, dus wij gaan die rol vervullen. Wijs zo snel mogelijk de mensen aan voor de verschillende onderwerpen. Zorg dat we de informatie gaan leveren." Et cetera.

Ik heb wel, in een notitie van ik dacht ergens rond 7 december, tegen de minister gezegd: "We moeten wel heel helder blijven". U zult die notitie ook aantreffen. Daarin staat voor de eerste keer dat we ook nuchter naar elkaar moeten zijn. Ik bedoel echt: "nuchter". Ik schreef: "Als je nu denkt dat je het anders moet organiseren, is dat je goed recht. Maar weet één ding: als ze mij destijds hadden gebeld met de mededeling dat ze een directeur van een opdrachtgevend bedrijf nodig hadden, dan had ik, in alle eerlijkheid, gezegd dat anderen daar beter in zouden zijn." Ik heb toen dus gezegd: "Als dat de bedoeling is, dan ben ik niet de juiste persoon".

De heer **Kwint** (SP):

U zei: "Even goede vrienden, maar dan is er een geschikter iemand beschikbaar."

De heer **Alders**:

In die notitie vindt u ook dat dat een uitkomst kan zijn en dat het daar niet om moet gaan. Daar treft u ook voor het eerst aan dat ik zeg dat we er wel

voor moeten oppassen dat we niet gaan armpjedrukken. Ik ben dan terug bij eerder en zeg dat om het volgende. Als je geen formele bevoegdheden hebt, kun je soms toch heel erg effectief zijn, door de wijze waarop je optreedt én het beeld dat partijen met elkaar neerzetten. Ik kon heel effectief zijn zolang het beeld was dat deze man onverkort gesteund werd door de minister, de provincie, de gemeenten en dat hij zelfs krediet heeft bij de maatschappelijke organisaties. Dus op het moment dat je zo'n discussie begint, is er één partij die denkt: "Even kijken." En dat is gebeurd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U zei net in een antwoord aan mijn collega: "Het kon me niet bommen dat de minister dat in die brief zo neerzette." En u zei dat u zich echter wel over iets inhoudelijk druk maakte.

De heer **Alders**:

Dat ging over de brief waarin Wiebes het schadeprotocol en de aanpak aankondigde. Ik vond de regeling die tot stand kwam prima.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké.

De heer **Alders**:

Ik vond dat echt een prima uitkomst, zeker nadat wij in die discussie aan tafel het bewijsvermoeden een goede plaats hebben gegeven. Ik vond het echt een doorbraak en ik vond ook dat de minister daarvoor te complimenteren was.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. Bedankt.

Op 29 maart 2018 brengt minister Wiebes het besluit naar buiten dat de gaswinning wordt teruggebracht naar nul. Aan dat besluit gaat echter een periode vooraf. Wanneer bent u op de hoogte gesteld? Of wanneer bent u in een overleg met minister Wiebes op de hoogte gesteld over zijn voornemen om de gaswinning naar nul te brengen?

De heer **Alders**:

Feitelijk ben ik over dat punt op de hoogte gesteld in de dagen daaraan voorafgaand. Toen heeft de minister mij gebeld. Hij heeft mij toen zijn besluit verteld. Bij eerdere discussies daarover had ik dat niet gehoord,

anders dan: het moet terug, de gaswinning moet aanzienlijk omlaag. Bij het waarom daarvan ben ik betrokken geweest. Ook voor mij was dat besluit een verrassing. Het was echter op 29 maart voor mij geen verrassing meer omdat de minister mij daar eerder persoonlijk van in kennis heeft gesteld.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wanneer was dat? Dagen ervoor? Of al eerder?

De heer **Alders**:

In die dagen gebeurt dat. Ik ben niet iemand die een dagboek bijhoudt. Hij heeft mij toen gebeld en hij heeft het mij toegelicht.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Welke andere partijen waren daarvan op de hoogte?

De heer **Alders**:

Dat weet ik niet helemaal. Ik heb inmiddels gehoord dat verschillende mensen zijn gebeld. Dat lijkt me ook logisch. Ik neem aan dat de commissaris is gebeld. Dat zou ik logisch vinden. Misschien zijn enkele burgemeesters gebeld.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Het kon zijn dat u daarover nog onderling contact had.

De heer **Alders**:

Er kwam natuurlijk heel snel discussie. Niet alleen discussie; er was ook euforie.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat was nou de toelichting die de minister bij dit besluit gaf?

De heer **Alders**:

De hele toelichting ging over het feit dat het, alles afwegend, heel duidelijk was dat het doorgaan met de gaswinning grote gevolgen zou hebben. Die gevolgen waren zo groot dat ze niet aanvaardbaar waren en dat er maar één mogelijkheid overbleef, namelijk binnen een paar jaar tot een einde van de gaswinning komen. De verwachting en de hoop die daar natuurlijk achter zaten, waren: minder schade, minder bevingen, minder versterken.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja. Dat werd dus toen al wel door de minister gezegd? Er werd gezegd: de

hoop is dat met de verlaging van de winning ook de versterkingsoperatie minder groot zal zijn?

De heer **Alders**:

Zeker. Ja. Hierbij neem ik ook de brieven en alles wat daarover gezegd is als uitgangspunt. Ik had eerder natuurlijk gezien dat er rond de ministerraad allerlei discussies waren. Hoe gaan we hiermee verder? Et cetera. In november komt er een stuk bij de minister dat uiteindelijk moet resulteren in een stuk voor de ministerraad. Dit gaat over: wat gaat het wel niet kosten? Daar wordt het bedrag van 14 miljard in gebruikt. In datzelfde stuk wordt de minister erop gewezen dat als je de HRA, de Hazard and Risk Analysis, erbij neemt, het nog maar over 2.800 woningen gaat en dat het bedrag daarmee aanzienlijk kleiner wordt. Ik had gezien dat daar in ieder geval als opmerking bij stond: "Dat moet dus niet weggegooid worden en dat kan in de gesprekken met de olies een rol spelen". Ja, ik had dat stuk gezien. Dus je zag in die periode dat er een discussie werd gevoerd over de vraag hoever de gaswinning terug zou moeten, en dat daarin mogelijk ook een calculatie een rol heeft gespeeld. Daarom zeg ik dat. "Als we doorgaan, praten we over 14 miljard, 15 miljard. Als je 22.000 woningen ..." Nou ja. Als dat allemaal zou zijn ... Dat stond nergens, hè. Ik herhaal dat nog een keer. We onderzochten 22.000 woningen, maar er was niet besloten om 22.000 woningen te versterken. Dat is in de afgelopen dagen wel tegen u gezegd, maar dat stond nergens en het was ook niet zo. Dat zag je dus gebeuren in die periode, dus het lijntje is er wel.

Dat zie je ook. Op 29 maart komt de brief, maar degenen die de parlementaire post van die dag erbij nemen, zien dat er dan ook een wetsontwerp in consultatie gaat. Dat gebeurt diezelfde dag. In dat wetsontwerp dat op 29 maart in consultatie gaat, staat dat de verplichting uit artikel 33 van de Mijnbouwwet, over de risicoaansprakelijkheid, overgaat van de NAM naar de minister, naar de Staat. Je moet dan wel een vreemdeling in Jeruzalem zijn als je niet denkt dat er enige samenhang is. Dit besluit was niet zonder de olies tot stand gekomen. Hoe? Wat precies? Ik zou het niet weten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Daar heeft u niet naar gevraagd richting de minister.

De heer **Alders**:

Nee.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nee.

De heer **Alders**:

Ik probeerde heel ver weg te blijven bij de winning, anders dan dat ik wel heel vaak heb uitgelegd: "Als je niet omlaaggaat, gaat het ook niet werken. De hele veronderstelling die daarachter zit, zit scheef." Maar dus niet op die manier.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Heeft de minister het in dat gesprek waarin hij u meedeelde dat de gaswinning naar nul ging, ook gehad over de mogelijke consequenties voor de versterking?

De heer **Alders**:

Nou, mogelijkerwijs in algemene termen, dus meer in de zin van: dit heeft ook consequenties voor de versterkingsprogramma's. Dus zo zal het aan de orde geweest zijn, maar niet in de mate van gedetailleerdheid ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Die er later is.

De heer **Alders**:

... die er in de dagen daarna ontstaat.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U zei dat u ook meekreeg welke discussies er waren in de ministerraad. Waren daar nog opvallende zaken bij?

De heer **Alders**:

Nou ja, ik zag dus in ieder geval het verschil tussen enerzijds wat wij in de praktijk zagen en wat dus onderdeel van het meerjarenprogramma was, en wat waarschijnlijk dan geleid heeft tot dat bedrag van 14 miljard. Ik vind het niet heel vreemd als er zo'n calculatie zou worden gemaakt. En ... En anderzijds was er het feit dat dit gespiegeld werd met de Hazard and Risk Analysis. Er werd gezegd: als het dat is, gaat het niet over 14 miljard, maar misschien maar over 2 miljard. Daarin zag ik dat er een soort verschuiving plaatsvond in de discussie. Daarmee zou de HRA weer apart op de agenda komen. Ik had daar verder weinig aanwijzingen voor, dus ik heb er niet ogenblikkelijk op geacteerd, maar in de weken daarna ging het alleen nog

maar over de HRA. En er kwam zelfs de mededeling dat wij veilige woningen aan het versterken waren en de niet-veilige niet meenamen. Ja, u begrijpt dat ik enige mate op mijn ziel getrap ben als dat aan de orde is.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In de brief schrijft de minister dat hij een advies van de Mijnraad wil. Dat advies wil hij afwachten om duidelijk te krijgen wat het terugbrengen van de gaswinning naar nul voor de veiligheid van woningen betekent. In hoeverre vond ú het een goed idee om dit voor te leggen aan de Mijnraad?

De heer **Alders**:

Ik geloof niet dat ik op dat moment echt vergaande opvattingen had over de vraag of dat naar de Mijnraad moest gaan of naar andere. Ik zag ook dat het SodM en dergelijke erin zaten. Ik heb daar dus niet een punt van gemaakt. Was het logisch dat de vraag aan de orde kwam: als we nu gaan stoppen, wat is dan het effect op de versterkingsoperatie? Ja, dat is de meest logische vraag die er gesteld moest worden. Dus: begreep ik dat? Ja, dat begreep ik.

De heer **Kwint** (SP):

Was het ook logisch om dan de versterking te pauzeren?

De heer **Alders**:

Nee, dat is een andere vraag. Het antwoord op de eerste vraag is: ja, dat is logisch. En dat is zo omdat de hele systematiek ... De KNMI-kaart was bijvoorbeeld gebaseerd op terugkijken. Bij het KNMI werkte men aldus. Men keek naar alle bevingen die plaatsvonden en maakte aan de hand daarvan via een model een kaart. De NAM werkte probabilistisch. Daar construeerde men een situatie en keek men wat het effect in die geconstrueerde situatie was. Als je nu ging stoppen en je had alleen maar een kaart die was gebaseerd op wat er was gebeurd, hoe kon je dan ooit in beeld brengen wat het effect zou zijn van stoppen? Daarvoor moet je dus modelmatig gaan aannemen wat dat zal betekenen.

Dan kom je bij elementen als het na-ijleffect. Wat is het na-ijleffect? Hoeveel jaar is er een na-ijleffect? Zoals bij alles bij dit onderwerp, is men het ook hierover niet met elkaar eens. De ene zegt: na een jaar, twee jaar is het wel gebeurd. Jan de Jong zei dat als adviseur van de Groninger Bodem Beweging. De NAM zelf zei in de HRA: dat duurt vijf jaar. En anderen zeiden: dat kan misschien wel tien jaar duren. Dus je moest naar allerlei elementen

gaan kijken. Vond ik het dus logisch dat ernaar gekeken werd? Ja, dat vond ik logisch.

Dat vond ik logisch bij alles wat er vanaf dit moment moest gebeuren. Dus bij alles wat nog niet berekend was, vond ik het logisch dat er gekeken werd wat de impact van het stoppen was. Ik vond het logisch dat die nieuwe dingen getoetst werden op de situatie die zou ontstaan nadat de vermindering dan wel het stoppen zou hebben plaatsgevonden. Ik was dus blij met het besluit, ik begreep dit, en ik begreep ook dat dat consequenties zou hebben voor de versterkingsoperatie. Onze discussie is enkel en alleen gegaan over de vraag: wat doen we met alles wat reeds begonnen is? Wat doen we met wat er allemaal met de bewoners thuis of in zaaltjes besproken is? Mensen hebben zich daarop voorbereid. Wat doen we daarmee? Is ons woord wat waard, ja of nee? Daar ging de discussie over. Die ging niet over dat andere.

De heer **Kwint** (SP):

Die discussie loopt nog een poosje door. Heeft de minister of hebben zijn ambtenaren contact met u opgenomen voordat zij bekendmaakten dat zij "de pauzeknop zouden gaan indrukken"? Zo is dat later gaan heten.

De heer **Alders**:

Nee. Net zomin als er iemand in die periode aan mij gevraagd heeft: "Goh, de NAM gaat uit van 200 woningen. Wat vind jij daarvan? Dat heeft toen niemand aan mij gevraagd. Later overigens wel. Die 200 woningen moeten dus uit dezelfde HRA komen die die 2.800 woningen had opgeleverd, maar laat dat maar even in het midden. In die fase kwam er dus een circuit tot stand waarin er meer "geloof" was in wat de NAM zei, dan in wat de NCG zei.

De heer **Kwint** (SP):

Wanneer was het voor u wél duidelijk?

De heer **Alders**:

Het is mij nooit duidelijk geworden. Ik kan u dat aantal van 200 woningen niet uitleggen.

De heer **Kwint** (SP):

Nee, nu begrijpen we elkaar verkeerd. Wanneer was het voor u duidelijk dat de minister bij de versterking de pauzeknop wilde indrukken, of eigenlijk: indrukte?

De heer **Alders**:

In die dagen zou er een overleg zijn; echt in die dagen. Ik weet het nog goed. Het was in de achterste zaal van het provinciehuis, 's morgens om 8.00 uur. De commissaris en de burgemeesters hebben daar met elkaar zitten praten over de vraag: hoe gaat dit gebeuren? Daar heb ik een notitie op tafel gelegd. Daarin stond: "Eén. Mijn voorstel is om de 1467 integraal uit te voeren. Twee. We voeren ook de 1588 integraal uit. Waarom? Die mensen hebben de brief thuis ontvangen en bij hen is het nog wachten op het laatste stapje. Drie. De 1581 komt eraan. Bij die woningen zou het niet onredelijk zijn om het volgende te zeggen. Als het advies waarom gevraagd wordt er tijdig is, dus voor 1 juli, dan toetsen we nog een keer, en als het er niet tijdig is, dan gaat ook de 1581 gewoon door."

Bij "gewoon door" was er ook nog met een nuance te maken, als u dat wilt, omdat er ook nog een aantal zeer conservatieve aannames in zaten. Er was namelijk over drie dingen nog discussie tussen de techneuten, nee, tussen de technici. "Techneuten" klinkt te negatief; zo bedoel ik het niet. Dat ging over de nebobvloeren, vloeren die heel veel gebruikt waren in huizen. Wat was nu precies de kracht van die vloeren? Dat ging over de betonnen opleggers op houten funderingspalen, dus een betonnen kop erop. En dat ging erover of verweking een rol kon spelen. Het voorstel hield in dat noch bij de 1588, noch bij de 1581 daarvoor extra maatregelen genomen moesten worden.

Het ging dus over: wat doe ik met dat pakket? Dan de cesuur. En daarna gaan we de nieuwe inzichten toepassen. De minister was er in mijn richting zeer ontstemd over dat ik dit gedaan had en daar is de discussie toen die weken over gegaan. Over de 1467 was er wel het idee: daar kunnen we niet meer aan komen. De 1588 is gepauzeerd door de minister, en de 1581 natuurlijk helemaal. Later is de discussie bij de 1588 teruggekomen. Dan zie je ook de samenhang waar ik net op duidde, met een verwijzing naar allerlei notities. Die 1588 kostte iets van 450 miljoen. De uitkomst is geweest dat de helft werd toegeschreven aan de NAM of aan veiligheid. Die is door de NAM betaald. De andere helft moest opgehoest worden door woningbouwcorporaties, gemeenten, de provincie, uit het voorziene Nationaal Programma Groningen. Want dat het deze prijs heeft, is nadat dit bedrag ervan afgetrokken is. En het is betaald door de rijksoverheid.

De heer **Kwint** (SP):

U zei net: in die dagen ontstaat er een circuit om mij heen, eigenlijk een circuit tussen NAM en het ministerie.

De heer **Alders**:

Nee, dat is al eerder.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, ja, maar ik wilde dat koppelen aan precies dit besluit. Heeft u de indruk dat de NAM of de aandeelhouders bij de minister hebben aangedrongen op het indrukken van die pauzeknop en het inperken van de versterkingsoperatie?

De heer **Alders**:

Hoe en wat weet ik niet precies, maar u hebt de stukken gezien die te maken hebben met de escalatie. Die gaan integraal hierover. Die gaan erover dat die NCG uitvoert wat hij afgesproken heeft. En men zegt: de omstandigheden zijn zodanig gewijzigd dat we dat niet moeten doen. Het ging er dus voor honderd procent over.

De heer **Kwint** (SP):

Ik wil inderdaad straks nog wel even specifiek bij dat gesprek stilstaan. Maar mijn vraag voor nu is: kunt u illustreren wat het indrukken van die pauzeknop in uw optiek betekende voor de bewoners met wie al afspraken waren gemaakt, en voor het vertrouwen in de overheid?

De heer **Alders**:

De mensen in die 1.588 woningen hadden de brief ontvangen waarin stond: uw huis is niet veilig genoeg. Probeer gewoon eens je ogen dicht te doen en je voor te stellen dat die brief bij jou op de mat is gevallen. Probeer je voor te stellen dat het over jouw huis gaat. Wat betekent dit? Er is dus meegedeeld: het is niet veilig. En elke avond leg je je kind in bed ... in een niet-veilig huis. We hebben ze meegedeeld dat het niet veilig was. Als je in zo'n proces zit, moet je het verdomde goed weten als je dan teruggaat en gaat zeggen: "Goh, we hebben een fijne mededeling, want die onveiligheid is toch niet het geval." Dat zeg je in een situatie waarin niemand iemand gelooft en waar geen enkel vertrouwen aan de orde is. Ik heb destijds gezegd: "Vertrouwen komt te voet en gaat te paard, maar hier hebben de paarden wel héél erg hard gelopen." Dus je bent heel ver weg van het weer

tot stand komen van vertrouwen. En dan zo'n mededeling? Ik achtte dat ondenkbaar!

Dus mijn voorstel was: "Maak die cesuur. Houd je aan wat we afgesproken hebben." Want dit wás besproken, niet alleen in brieven, maar bij mensen thuis, aan de keukentafel, in die kerk in Appingedam, in Vita Nova in Loppersum, in het gemeentehuis in Slochteren en noem alles maar op. Kijk, dit is geen technocratische operatie. Dit gaat dus niet. Ik was daar absoluut van overtuigd. En dat heb ik dus ook te vuur en te zwaard verdedigd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En dit brengt u dan ook in een escalatieoverleg dat u aanvraagt? Of is er vaker zo'n escalatieoverleg geweest?

De heer **Alders**:

Ik heb het escalatieoverleg niet aangevraagd. De heer Schotman heeft dacht ik op 19 maart van dat jaar laten weten dat hij behoefte had aan een escalatieaanvraag. En dat gebeurde inderdaad, zoals ik net zei, door het feit dat men tegen mij zei: "Luister eens, Zeerijp is geweest, de minister heeft in de reactie op Zeerijp al gezegd dat we naar minder gaan, en de NCG doet net alsof hij niks hoort. Daar willen we over praten." Dit is dus precies hetzelfde als wat ik net zei. Dit ging over die discussie. Men zei: "Dit ligt er en wij vinden dat het onzin is om dit nu nog uit te voeren." Dus het ging om het herzien daarvan, en vooral om het loslaten van die ene uitspraak die in elk MJP stond: "We maken met u een afspraak tegen welk kader wij uw huis beoordelen, en dan maken we het af tot het einde."

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja. U brengt dat in in dat overleg. En dan?

De heer **Alders**:

Dan zijn er inmiddels de BCG-tafels. Dan komt de BCG met eigen cijfers. Dan komt inderdaad op tafel dat toch uit de nieuwe beoordelingen blijkt dat er huizen versterkt gaan worden die niet versterkt behoeven te worden. Dit is een inhoudelijke discussie. Ik ben het daar dus niet meer eens. Dan wordt er afgesproken dat de NCG met alle betrokkenen rond de tafel gaat zitten, dus gemeente voor gemeente, om door te nemen: wat staat er nou, over welke straat gaat het, over welk huis gaat het, over welke school gaat dit, over welk verzorgingshuis gaat dit, hoe gaan we dit doen? En de uitkomst van die operatie is dat de gemeenten die dit allemaal betreft, en de stuurgroep

onderwijs en de stuurgroep zorg allemaal zeggen: we willen dat uitgevoerd wordt wat afgesproken is. En dan ontstaat langzamerhand de situatie dat de minister constateert dat hij daar geen meerderheid voor heeft, dus dat het niet zo is. En dan neemt de minister eenzijdig een aantal besluiten die gaan over 1588 en 1581, én over het MJP in zijn geheel. Want ook het meerjarenprogramma, vastgesteld door het kabinet na al die procedures waar we het net over hadden, wordt opgeschort.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Waar zitten we nu aan de tijd? Ik vroeg naar het escalatieoverleg.

De heer **Alders**:

Dit speelt allemaal in dezelfde periode.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik vroeg naar specifiek dat moment en dat overleg, waarin u uw punten ook inbrengt. U zegt: ik heb een aantal zaken beloofd aan mensen. Wat is het antwoord als u dat inbrengt?

De heer **Alders**:

Dat is heel simpel. Dat escalatieoverleg is op 28 mei. Dat is een eenvoudig overleg en dat heeft ook niet lang geduurd, hoor. Dat ging erover dat de minister inmiddels besloten had dat we de 1467 wel gaan doen. Men zei: "Daar zijn we het met z'n allen over eens, dus dat gaan we doen. De minister heeft verder besloten om de 1588 niet te doen en even on hold te zetten. Dus de 1588 gaat on hold. De minister heeft besloten dat de 1581 on hold gaat. Die gaat on hold. Het is dus nu niet meer aan de NCG om dat wél te doen." Over dat besluit gaat het op 28 mei.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik zie ook dat er nog een brief komt van de sg aan u naar aanleiding van de uitkomsten van het escalatieoverleg. Daarin staat: "Ik draag u daarom op geen bestuurlijke overleggen in het kader van het meerjarenprogramma te laten plaatsvinden. Overleg met bestuurders blijft mogelijk voor zover hun medewerking of uitvoering nodig is ingevolge deze brief."

De heer **Alders**:

"Ik draag op". Ik heb u eerder het organogram van het ministerie geschetst. Ik geloof niet dat we in die verhouding tot elkaar stonden. Maar dat doet er ook niet toe. Ik was er zelf bij toen de minister zei: "We gaan het zo doen en

ik neem die besluiten, ook als ik het met de regio volstrekt oneens ben." Het was mij duidelijk dat er daarmee een nieuwe situatie was. Dus die vond ik logisch. Alle andere dingen hadden te maken met ... Alles ging door, hè. Er moest geïnspecteerd worden. We waren als de dood voor het weglopen van de inspecteurs en van de engineers. We hadden dat eerder meegemaakt. We hebben daar ik weet niet hoe vaak voor gewaarschuwd: pas op, want iedereen gaat iets anders doen. Dat is overigens later allemaal uitgekomen, maar op dat moment was het dus noodzaak om wel tegen elkaar te zeggen: "Maar hoe gaan we nou morgen inspecteren? Hoe luiden de brieven die er uitgaan?" Ik kan toch niet een brief naar inwoners van Appingedam sturen zonder met de burgemeester of met het college gesproken te hebben over de inhoud van die brief? Dus dat ging door.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja, maar u kreeg wel deze opdracht om verder geen bestuurlijke overleggen meer te laten plaatsvinden in het kader van dat meerjarenprogramma. Op 30 mei kondigt u aan: ik stop ermee.

De heer **Alders**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U heeft natuurlijk de brief geschreven die we allemaal hebben kunnen gelezen. Daarin staat uw motivatie. Maar misschien moet u hier toch even de kern schetsen. Waarom stopte u?

De heer **Alders**:

U heeft ongetwijfeld geconstateerd dat ik al eerder een brief had geschreven. Dat heeft u, want u heeft mijn hele mailbox. U heeft dus ook gezien wat ik in concept heb geschreven. Ik had in december al een brief geschreven waarin stond: u moet echt naar iemand anders want dit gaan we zo niet doen en dit is niet in het belang van de bewoners. Daarna heb ik het gesprek gevoerd waar ik het zojuist over had en zijn we toch dat proces ingegaan. Maar hier was voor mij volstrekt duidelijk: dit is afgelopen.

Ik wist echter wel dat ik moest uitleggen wat ik deed. Als de minister in zijn positie als minister, of de overheden gezamenlijk, van mening zijn dat het anders georganiseerd moet worden, dan is dat hun goed recht. Soms krijg je een second opinion of soms vind je na verloop van tijd dat je het anders moet doen. Laten we helder zijn: daar bent u van. Ik vind dat dus niet gek.

Ik ben zelf ook minister geweest en heb destijds ook dingen besloten die mijn voorganger waarschijnlijk niet leuk heeft gevonden. Dat gebeurt.

Ik probeerde duidelijk te maken wat er op dat moment gebeurde, welke breuk er werd gemaakt. Met die breuk kon ik op zich wel uit de voeten. Met dat ik er ineens niet meer stond, kon ik wel uit de voeten. Ik vond het buitengewoon ingewikkeld naar mensen met wie ik afspraken had gemaakt. Onoverbrugbaar. Ik probeerde dat uit te leggen. Ik probeerde ook uit te leggen dat ik zeer gepikeerd was over de manier waarop met de mensen van de NCG werd omgegaan. Ik herhaal: over hen werd ineens in deze termen gepraat. Het waren allemaal hun eigen medewerkers. 95% van deze mensen kwam van een van de gemeenten of de provincie. En de mensen in Den Haag kwamen van de ministeries. Waren ze nou ineens bij die ander, of was het alleen mijn schuld? Dat laatste zou ook kunnen, maar ik heb daar mijn twijfels bij. Mensen komen in een context. Et cetera. Zouden deze mensen ineens allemaal verkeerde dingen hebben gedaan?

Mensen zaten te wachten: wat gebeurt er met mijn huis? Daarbij ging het niet over die stenen, maar over hun thuis. Dat kan ik niet vaak genoeg zeggen. Gezien vanuit hun oogpunt vond ik dit ongelofelijk. En ik probeerde dat uit te leggen. En weggaan ... bij mensen die je allemaal gevraagd hebt om naar jou toe te komen en met jou te gaan werken en dat dag en nacht te doen, ... Ik vond dat ik ook ten opzichte van hen verantwoording moest afleggen. Nu hebt u het antwoord.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In uw brief waarin u uw vertrek aankondigt, schrijft u onder andere: "Op tal van momenten heb ik door die zure appel heen gebeten, omdat ik meende dat ik resultaten kon boeken voor de bewoners en kon staan voor de medewerkers van de NCG." Op welke momenten moest u door zo'n zure appel heen bijten?

De heer **Alders**:

In uw dossier kunt u zien dat ik op een bepaald moment echt het idee heb dat we belazerd worden; ik kan geen ander woord gebruiken. Ik had het idee dat alles gebruikt werd om te vertragen, om het klein te krijgen en noem maar op. Op een gegeven moment heb ik gezegd: "Ik ben er nu echt helemaal zat van en ik ga hiermee naar buiten. Ik ga gewoon tegen al mijn opdrachtgevers zeggen: dit is er gebeurd en dit is de praktijk." Daar heb ik met de sg vele malen over gesproken. Hij zei dan: "Ja, maar we moeten het

wel met hen doen, en pas op dat we niet tegenover elkaar komen te staan." Dat gebeurde gewoon. Dus dat was nou niet bepaald steun waarbij je dacht: nou, hier gaan we even flink mee aan de slag. Lange tijd is die steun wel zo geweest, hè, tot en met het wetsontwerp. Bekijk dat wetsontwerp in het dossier. Ik kreeg daarbij echt het idee: we knokken er samen voor. Hier begon echter mijn twijfel te ontstaan. Dit is dus een moment waarop je denkt: ja, wat gebeurt hier nu?

Begin december stuur ik het eerste concept van die brief. Ik leg daarin uit wat er gebeurt. Ik leg uit dat als we nu in armpjedrukken terecht gaan komen, we de bewoners uit het oog gaan verliezen, dat dat een verkeerde beweging is en dat ik dan beter weg kan gaan. Dit zijn van die momenten waarop je denkt: en wat gebeurt er als ik dan toch blijf? Dan moest ik het idee hebben dat ik het nog op de goede manier zou kunnen krijgen. Dat idee had ik toen ook. In deze periode tussen 29 maart en 30 mei is het niet gelukt om mijn optimisme om te zetten in het idee dat dit nog wat zou worden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U zei in uw antwoord net: ik had het gevoel dat ik werd belazerd. Door wie en op welk punt?

De heer **Alders**:

Eén. Ik zei zonet dat we afgesproken hadden dat er 5.000 inspecties van woningen zouden worden gedaan, 300 van overige gebouwen. 3.000, 3.500 engineering's waren op huisnummer gebeurd. De hele mikmak was gebeurd. Er waren twee rapportages waarin staat: niks aan de hand. In de derde rapportage stond: dit gaat niet gebeuren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Door wie wordt u dan belazerd?

De heer **Alders**:

Door de NAM en het CVW. U vindt dat ook terug. We hebben hele gesprekken gevoerd. Hoe kan dit nou? Wat is er gebeurd? Hoe kan het zijn dat wij die adressenlijsten hebben aangeleverd en de werkorders er anders uitzien? Wat is er gebeurd om het probleem van de capaciteit te overbruggen? Waarom hebt u ons niet ingeschakeld, zodat we hadden kunnen meehelpen om capaciteit te genereren? Dat gesprek is helemaal gevoerd. En er moet ook meer haast gemaakt worden. We moeten weer

interim-regels maken voor 't Zandt en Opwierde om verder te kunnen, anders komen we in de vertraging. Er komen maar geen afspraken tot stand. Dat wordt dus een- en andermaal aangegeven. Er zijn ik weet niet hoeveel versies van de brief waarin ik zou rapporteren aan de maatschappelijke stuurgroep en de bestuurlijke stuurgroep wat er nu gebeurd was. Die zult u allemaal aantreffen want het dossier is compleet gebleven.

Maar feit was de vraag: hoe houden we die termijn van vijf jaar overeind? Die termijn van vijf jaar had ik dus al tot vijf plus vijf gemaakt. Die vraag was politiek gezien zo belangrijk, hè. Daar werd in de Kamer en overal over gediscussieerd. Hier wist je één ding: daar gaat onze hele aanpak. Want als we deze vertraging oplopen, dan schuift alles naar achteren. Ik weet alles van dynamisch calculeren, want ik heb in de eerste bouwenquête gezeten. Die ging daarover. Bij dynamisch calculeren schuif je alles naar achteren. Dat is dus in dit geval niet te doen. Het gaat hier over mensen. Het gaat over het huis en het thuis van mensen. Dus verdomme nog aan toe, wat gebeurt hier? Daar voerden we indringende gesprekken over. En dan wordt er gezegd: "Ja jongen, je hoeft niet te rapporten. Zo'n stuk maakt het allemaal zo zwart-wit en dan wordt het zwartepieten."

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wanneer was het moment waarop u het gevoel kreeg: ik word belazerd?

De heer **Alders**:

Ik denk dat wij in april van dat jaar ontdekten dat de VA's kwalitatief niet op orde waren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

De VA's?

De heer **Alders**:

De versterkingsadviezen. Toen hebben wij een groot aantal werksessies georganiseerd met alle partijen, dus ook de engineeringbureaus, om dat goed te krijgen. Toen kon je nog zeggen: luister eens, we zijn nog aan het leren. Dat heb ik zojuist ook gezegd. Dat hoefde ik nog niet te verwijten. Maar hier liep dus eerst alles volgens planning, en komt er ineens de mededeling dat het niet liep. We waren 2.000 woningen zo ineens kwijt. Niemand kon vertellen of ze wel of niet geïnspecteerd waren. Waar zijn ze? Wie heeft deze woningen onder zijn hoede?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe kan dat?

De heer **Alders**:

Dat speelt dus vanaf april, maar ergens midden die zomer ontstaat dat. We hebben daar een gigantisch aantal gesprekken over gevoerd, met ontbijtsessies waar bleek dat het ontbijt niet geregeld was op ontbijttijd. We hebben ze op de meest krankzinnige momenten gevoerd. Ik zeg dat even omdat het een heel intensief proces was om met elkaar te ontdekken: hoe komt dat nu?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En?

De heer **Alders**:

Wat kunnen we nog corrigeren? Et cetera. We zijn toen wekelijks gaan praten. We hadden daar allemaal lange lijsten waar alle adressen op stonden. Wat weten we? Wat is de stand? Wat kunnen we nog inhalen? We voerden die gesprekken om er maar zo veel mogelijk van overeind te houden. U moet zich nu even verplaatsen in mijn positie. Ik kom straks terug bij de maatschappelijke stuurgroep, bij de bestuurlijke stuurgroep. Ik moet daar dan zeggen: "Ik heb met u afgesproken dat we dit het komend jaar doen. Maar ik heb nu een spijtige mededeling: aan het einde van het jaar is het is niet gelukt." Dan zal men toch tegen mij zeggen: "Leg eens uit hoe dat komt"? U zult in het dossier zien dat ergens eind augustus de discussie begint over de vraag of die brief wel uit moet gaan. Moet die brief uit? Moet hij niet uit? Uiteindelijk heb ik gezegd: "Oké, dan stuur ik geen brief, maar ik ga het wel vertellen." Dat heb ik ook gedaan.

De heer **Kwint** (SP):

Mevrouw Van der Graaf heeft misschien nog een of twee vragen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Ja, die heb ik. Meneer Alders, u heeft nu een aantal keren in het verhoor gesproken over, of gehint op invloed van de NAM. U kunt ons helpen daar een scherper beeld van te krijgen. Hoe heeft u dat gezien? U bent een getuige die dat heeft ervaren. Kunt u ons aangeven waar die invloed nou precies zit in dat proces van de versterkingsoperatie?

De heer **Alders**:

Dat is simpel in die periode: de NAM is aansprakelijk. Dat betekent dat de NAM goedkeuring moest geven aan het inspectieprogramma en alles wat daarmee te maken had. Dat betekent dat de NAM het geld moest fourneren voor de versterkingsoperatie, dus het met het voorstel eens moest zijn. Kortom: alles. Dus ik maakte dat allemaal, maar u stelt nu de vraag. Het moest allemaal goedgekeurd worden door de NAM, want dit was 100% aansprakelijkheid.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Alles moest goedgekeurd worden door de NAM.

De heer **Alders**:

Ja.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Dat gold dus tot op het niveau van een individueel huis?

De heer **Alders**:

Nou, men wist dat allemaal.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Als er een besluit moest worden genomen over een wijk die zou worden aangepakt om te versterken, wie hakte dan de knoop door? Is dat dan de NCG? Is dat het ministerie van EZK? Is dat uiteindelijk de NAM?

De heer **Alders**:

Nee. De NCG maakte met de gemeenten op detailniveau die afspraken. Dat werd ook op detailniveau met het CVW besproken. Daar was de NAM van op de hoogte. Ik durf niet een-twee-drie te zeggen of dat ook nog een keer op adresniveau gebeurde in het technisch overleg, maar mij was inmiddels duidelijk dat er een werkorder moest komen. Die werkorder moest omvatten dat de opdrachtgever -- dat is dus de NAM -- het CVW opdracht gaf om dat te doen. Het CVW deed niks zonder werkorder, want zonder werkorder geen rekening.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

En zolang die goedkeuring ontbreekt, gebeurt er niets aan die woning?

De heer **Alders**:

Dat heb ik pas later, dat heb ik in het proces ontdekt. Ik sprak dan met de

directie van het CVW en daar zei men dan tegen mij: ja, maar we hebben nog geen werkorder. Dus gaande het proces is dit een van mijn ontdekkingen geweest, ja.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Welke invloed heeft de NAM of hebben haar aandeelhouders gehad op het opschorten van die versterkingsoperatie?

De heer **Alders**:

Dat weet ik niet, dus anders dan wat ik net gezegd heb. Het escalatieverzoek ging daarover. Daar kwam ter sprake: de NCG gaat gewoon door, ondanks het feit dat er allerlei nieuwe feiten zijn, dus dat moet stoppen. Dat ging dus over de 1588 en dat ging over de 1581. Dus het ging over hetzelfde. Ik heb gezegd dat ik mij niet aan de indruk kon onttrekken dat er ook op weg naar 29 maart met de olies is gesproken. Ik heb dat ook geïllustreerd. Hoe? Wat? Is dit daar expliciet onderdeel van geweest? Dat weet ik niet.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Kunt u dan schetsen wat in de tijd dat u Nationaal Coördinator was, het krachtenveld is geweest ten aanzien van de NAM en misschien haar aandeelhouders?

De heer **Alders**:

Die samenwerkingsovereenkomst tussen de NCG, het ministerie van EZK en de NAM zat in elkaar zoals ze in elkaar zat vanwege de aansprakelijkheid. Dus de lijn was: wat er ook gebeurt, de NAM is aansprakelijk. Dat betekent dat de NAM dus ook een oordeel moet kunnen hebben over wat er gebeurt. De NAM moet dat dus kunnen beoordelen, gezien vanuit de vraag: is dit de invulling van mijn aansprakelijkheid? Als het antwoord "ja" is, dan moet de NAM daar ook de middelen voor beschikbaar stellen. Dat is overigens ook vandaag de dag nog de discussie en daarom worden rekeningen die gestuurd worden, niet geheel voldaan. Iedereen die naar de nieuwe samenwerkingsovereenkomst kijkt, ziet dat dat er nog steeds in staat. De NAM betaalt alle kosten voor zover de veiligheid in het geding is. Dus als de veiligheid niet in het geding is, ook vanwege normstelling et cetera, dan zegt de NAM: dan betaal ik niet. Dus daar gingen de gesprekken over. Daardoor was het dus ook niet onlogisch dat elke week over álles én technisch, én bestuurlijk overleg werd gevoerd. En dat ging soms in fabelachtige details.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Kunt u daar een voorbeeld van geven?

De heer **Alders**:

En het tweede. Soms werd in het bestuurlijk overleg gezegd: dit kunnen we hier niet afronden en dit moet mee naar huis. En dan was het "huis" Assen. En soms werd gezegd dat dit nog verder reikend was. Dan ging het naar het hoofdkantoor.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Kunt u een voorbeeld geven van zo'n fabelachtig detail?

De heer **Alders**:

...

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
U zegt: álles. Dat is heel veelomvattend. We proberen dit echt goed scherp te krijgen.

De heer **Alders**:

Ja, dat kon dus gaan... Ik noem een voorbeeld. We hadden afspraken gemaakt over laten we zeggen 1.500 versterkingsadviezen. En dan kregen we er 1.497. Er waren er dan dus drie weg. Als je dan heel diep ging zoeken, bleek dat zo te zijn omdat er mensen bij de NAM waren die vonden dat dat onzinnig was. En dan werden die zo ...

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Waarom vonden ze dat dan onzinnig?

De heer **Alders**:

Omdat zij dachten, op grond van hun kennis en hun opvattingen, dat wat daar voorgesteld werd overbodig was, of noem maar wat op. Bij schade hebben we precies dezelfde dingen gezien. Daarbij werden er ook wel hele discussies gevoerd over: wat vind je nou wel nodig en wat niet? Dus zo ver ging het. Het is dus ook niet gek dat ze er op een gegeven moment ook voor in waren om individuele zaken op te lossen. Dat zei ik zonet al en Johan de Haan zei dat ook. En ik zeg nogmaals: als er voor iemand iets werd opgelost, was dat hartstikke goed. Maar als je probeert je aan de regel "gelijke monniken, gelijke kappen" te houden en als je probeert een heel gebied te doen, is dat verstorend. Maar dat paste allemaal in ...

Er werd dus verder tussen de NAM en het CVW in termen gesproken van: is er een werkorder? Dat ging niet alleen maar over heel groot, maar ook over heel klein. Mag er aan een gebouw gewerkt worden? Mag daaraan medewerking worden gegeven? Die uren kreeg het CVW alleen maar betaald als er een werkorder was. Dat leidt al tot micromanagement, om het maar zo te zeggen.

Maar uw vraag ging over het overleg met de NAM. Dat was er elke week, dat was intensief en dat ging over alles. Dat vloeide voort uit het feit dat het hele systeem gebouwd was op aansprakelijkheid.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Had u dan middelen om de NAM aan de afspraken te houden?

De heer **Alders**:

Nogmaals: argumenten.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Argumenten.

De heer **Alders**:

Want daar zijn ze gevoelig voor; dat moet je zeggen. Als je gelijk hebt, heb je gelijk. En er was de uitstraling: dit is serieus. Ik zei net al: gezag is niet alleen afhankelijk van het feit of je vergaande bevoegdheden hebt.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Dat heeft u uitgelegd.

De heer **Alders**:

Ze moeten je dat gezag ook toekennen. Dat is zeker in een bepaalde periode gebeurd, en dat had dus effect op wat de NAM wel of niet deed. Men maakte een afweging.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Mijn laatste vraag ziet op de Arbiter Bodembeweging. Dat was een instituut waar vertrouwen in was. In 2017 wordt er gewerkt aan een nieuw schadeprotocol en in januari 2018 moet de arbiter eruit. Waarom is dat?

De heer **Alders**:

Er waren privaatrechtelijke verhoudingen en dus werd er ook gezocht naar iets dat in het privaatrechtelijke domein zou kunnen functioneren: de arbiter.

Dan hoefde je niet naar de rechtbank toe. Eigenlijk was het gewoon de rijdende rechter; laten we het maar simpel zeggen. Dat concept lag hier toch aan ten grondslag.

Als je naar een publiekrechtelijke aanpak ging, met een publiekrechtelijke commissie, dan kennen we ook de commissie van beroep en bezwaar. Zo kennen we dat. Als je die commissie van beroep en bezwaar voorbij bent, ga je naar de Raad van State. Dus er werd heel sterk in die lijn gedacht. Als u doet wat zojuist de heer Kwint zei, namelijk nog eens door alle protocollen heen kijken, dan ziet u dat we wel degelijk ook gekeken hebben naar een protocol waar de arbiter wél onderdeel van uitmaakte. Daarbij waren we misschien een hybride systeem aan het maken. Maar de hoofddiscussie was: als je helemaal publiekrechtelijk gaat, hoort daar ook een publiekrechtelijk regime bij. Dan is er dus al een onafhankelijk instituut. De onbalans tussen NAM en bewoner is daardoor al veranderd, want door die onafhankelijkheid zijn beide partijen gelijk. Als je dan ook nog terecht kunt bij een commissie van beroep en bezwaar, dan is die functie geborgd. En als het dan helemaal misgaat, kun je nog naar de Raad van State. Dat was de denklijn.

Daar werd verschillend over gedacht. Ik heb daar met de arbiter ook uitvoerige discussies over gehad. De arbiter heeft daar ook uitvoerige discussies over gevoerd met de commissie-Hammerstein en met velen. Maar als je van privaatrechtelijk naar bestuursrechtelijk wilt, is het niet onlogisch, als je zo wilt denken, dat die functie anders wordt ingevuld, hoewel ze er wel is. Nu zou ik nóg meer de neiging hebben gehad om de arbiter te handhaven. Dat zeg ik hier niet voor het eerst, want ik heb me veertien dagen geleden voor het eerst laten verleiden om weer aan een publieke discussie in Groningen mee te doen. Daar heb ik ook gezegd: als ik het nu zou moeten doen, zou ik de arbiter zelf gehandhaafd hebben.

Nu terug naar die avond van de totstandkoming van het protocol, want die is wel van belang. Toen lag ook het opnemen van de arbiter nog op tafel.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Sorry. Over welke avond heeft u het nu?

De heer **Alders**:

Toen we bij het voorstel-Wiebes die tweede, laatste avond hadden met het protocol. Toen stonden er dus nog een aantal punten van discussie open. De ene ging over het bewijsvermoeden en dat dat expliciet onderdeel hiervan

zou uitmaken. En de andere ging over de wens om de arbiter op te nemen. Ik geloof dat mensen hier al het woord "kneiterhard" hebben gebruikt. Er is heel erg hard onderhandeld om het bewijsvermoeden erin te krijgen. En ja, het is niet gelukt om beide punten erin te krijgen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Heeft de NAM hier nog invloed op uitgeoefend?

De heer **Alders**:

De NAM was hier niet bij. Ze waren bij de NAM niet gecharmeerd van de arbiter. Kijk, het feit dat het bewijsvermoeden kracht heeft gekregen, is enkel en alleen te danken aan de arbiter. Dus dat men daar niet gelukkig was met de arbiter, lijkt mij voor de hand liggend.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Als slotvraag dan toch nog de volgende. Het was niet gelukt om beide punten erin te krijgen. Wie heeft het opnemen van de arbiter tegengehouden?

De heer **Alders**:

Het was niet een kwestie van "tegengehouden". Het was de discussie die ik net beschreef. Het was dus niet zozeer een kwestie van "ik houd de arbiter tegen". We wilden de overstap maken naar een heel publiek systeem waarin eigenlijk al in de eerste aanzet de ongelijkheid eruit werd gehaald. Bij het CVW was er ongelijkheid. Die is er niet bij een Instituut Mijnbouwschade. Dan heb je dus al die stap gezet en regel je het verder publiekrechtelijk. Dus ik heb niet op mijn netvlies staan dat dat een discussie voor of tegen de arbiter was. Het ging wel om de vraag wat het meest passend was. Dat laat onverlet dat bij de arbiter daar heel uitgesproken opvattingen over bestonden, die ze met mij en vele anderen heel vaak gewisseld hebben.

De heer **Kwint** (SP):

Dat hebben we kunnen vernemen.

De secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken omschreef deze ochtend zijn relatie met u als "open en zakelijk". Bent u het daarmee eens?

De heer **Alders**:

Het is wat we net besproken hebben. Ik ben het ermee eens dat dat voor het overgrote deel van mijn periode geldt.

De heer **Kwint** (SP):
Wanneer hield het op?

De heer **Alders**:

Ik zei net: er is een ietwat schimmigere periode die ergens in de laatste helft van 2017 begint met die doorloop. Het is altijd vreemd als je nu hoort dat er toen al gesproken werd over: wie moet het straks gaan doen? Dat heb ik hier voor het eerst gehoord, dus ..., nou. Dan denk je bij jezelf: goh ... Dus, open ... Maar het was zakelijk. Ik ga niet zeggen dat ik met hem een vervelende relatie had; die indruk wil ik ook niet wekken. Alle dingen konden besproken worden en werden besproken, en we hadden een intensief contact.

De heer **Kwint** (SP):

U schetst een moment waarop het wat troebeler begint te worden. Dat moment valt in de tijd samen met het aantreden van een nieuwe bewindspersoon.

De heer **Alders**:

Het begint daarvoor. Ik heb er zojuist al op gehint dat er in een formatieperiode onrust ontstaat. Dat is ook een periode waarin ambtenaren denken: wacht even, er zijn dingen die ik anders geregeld wil hebben, en dit is de uitgelezen kans om dat te doen. Dat vond ik niet vreemd. Ik vond het dus ook niet vreemd dat er nagedacht werd over de manier waarop het hier was georganiseerd. Ik vond het niet vreemd dat men dacht: "Laten we eens goed kijken naar zo'n vreemde eend in de bijt als die NCG, die in het organogram van het ministerie direct onder de minister staat en helemaal om de rest van het ministerie heen." Dat vond ik allemaal logisch. Dus dat begint voordat de bewindspersoon er is. Uw vragen over de formatie hebben daarmee te maken. Ik dacht: nou, we gaan gewoon die discussie voeren. Dat vind ik ook gewoon heel nuchter. Maar daarna wordt het scherper en ook dat heeft zich in de tijd ontwikkeld.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, daar hebben we het over gehad. In hoeverre ligt dat aan de keuzes die een nieuwe bewindspersoon maakt?

De heer **Alders**:

Op z'n minst moet het zo zijn dat de bewindspersoon twee beelden neerzet. Ik heb u zojuist gezegd dat ik met hem gesproken heb. Hij heeft tegen mij gezegd: "Hans, het is de start van een nieuwe periode, dus het is toch

logisch dat ik een bestuursovereenkomst maak waarin ik regel hoe wij met elkaar omgaan?" Dat leek mij heel logisch. Hij zei ook: "Ik ga die gesprekken met die bestuurders voeren en ik wil graag dat jij erbij bent als onze adviseur." Nou, dat vond ik ook niet onlogisch. Wij hebben enige discussie gevoerd over hoe je het doet met de maatschappelijke organisaties. Ik heb gezegd: je kunt dit niet doen zonder de maatschappelijke organisaties. Maar dat zei ik dan als adviseur. En ik heb gevraagd: is het nu zo dat je het helemaal anders wil? Toen heeft hij gezegd wat ik u al gezegd heb, namelijk: "Nee hoor, we gaan dit proces in. Het is nu niet zeker wat er uit dat proces komt. Dat gaat gaande het proces ontstaan."

Ik schrijf die memo aan hem, ik dacht op 7 december. Daarin schrijf ik: "Maar wacht even, ik zie andere dingen. Ik word ineens ambtelijk aangesproken als de uitvoeringsorganisatie. Waar hebben we het over? Ik krijg te horen dat ik onvoldoende oog heb voor de nieuwe feiten." Dat is ook weer zo'n typisch Haagse opmerking: er zijn "nieuwe feiten". Nou ja, er zat dus spanning in. Daar hebben we opnieuw met elkaar over gesproken, ook aan de vooravond van de eerste echte bestuurlijke tafel. De eerste echte bestuurlijke tafel was 10 januari. Aan de vooravond daarvan hebben wij daar nog een gesprek over. Er waren verschillende beelden. Die waren beide gebaseerd op het gesprek met de minister. Ik heb op weg hiernaartoe nog een keer nagekeken hoe ik ze geïnterpreteerd heb. Ik heb dat op de terugweg gedeeld met Jeroen de Boer, die hier nu achter mij zit, mijn chef kabinet. Ik heb het ook gedeeld met een heleboel anderen. Ik zei: "Dit hebben we afgesproken, en omdat we dit hebben afgesproken en ik het logisch vind, moeten jullie nu ogenblikkelijk met elkaar bepalen wie in welke groep gaat zitten en hoe wij het materiaal aanleveren om deze operatie tot een succes te maken."

De heer **Kwint** (SP):

U schetst over de hele periode het beeld: eigenlijk hadden we iets heel moois, iedereen was ervan overtuigd dat dit moest, en zolang iedereen met de neuzen dezelfde kant op stond, had ik ruimte, was er autoriteit, was er gewicht en was er tempo te maken. En ineens is het dan weg. Als u terugkijkt op die hele periode, ... Nee, laat ik het open vragen. Hoe kijkt u terug op uw hele periode als Nationaal Coördinator Groningen?

De heer **Alders**:

In het perspectief van deze vraag? Anders wordt het nóg moeilijker.

Ik probeerde net al duidelijk te maken dat ik me bij een heleboel discussies absoluut kon voorstellen dat ze ontstonden. Moet het anders? Doen we het allemaal goed? Hebben we de verhoudingen goed geregeld? Wat kunnen de gemeenten meer of minder doen? Wie doet wat? Hoe gaan Rijk, provincie en gemeenten met elkaar om? Wat is de rol van de bewoners, van de bestuurders? Hoe hebben we dit goed geregeld? Ik vond het perfect om die discussies te voeren. Duim omhoog. En misschien zagen wij wel dingen over het hoofd. Wij stelden regelmatig de vragen: gaat dit wel goed en moet dit niet anders? Dat kun je echter verbreden. Daar ging het mij dus niet om.

Ik kreeg echter al heel snel het idee dat er werd getornd aan de afspraken die we hadden gemaakt. Mijn hele hiccup in die periode ging daarover en nergens anders over.

De heer **Kwint** (SP):

En op het moment dat dat begon, was het gedaan.

De heer **Alders**:

Ja. Dat heeft u in alle toonaarden gezien, want het is tot het allerlaatst gebeurd. Ik heb niet voor niks na 29 maart die notitie gemaakt. "Voer deze drie uit en maak de cesuur daarna, want alle andere dingen zijn logisch, maar dat geldt niet voor deze." In alle stukken zult u ook de discussie aantreffen over de vraag: wat gaan we nou tegen die bewoners zeggen? Hoe luiden die brieven? Wat is de boodschap? U heeft de hele discussie gezien over de Wet openbaarheid van bestuur. Mogen die mensen nou beschikken over het rapport over hun eigen huis, over de stukken die over hun huis gaan? In alle toonaarden is dat geprobeerd, en het is mij niet gelukt.

De heer **Kwint** (SP):

Is er iets dat u, terugkijkend op die periode, echt anders had willen doen? U mag dit breder opvatten dan hoe ik het net kenschetste.

De heer **Alders**:

Heel veel.

De heer **Kwint** (SP):

Kunt u het tot drie punten maken?

De heer **Alders**:

Ik zei net al: we begonnen aan iets waar niks van was. Jeetje, wat deden we

onzelf aan? Er was geen norm. Er waren geen mensen die gewend waren om dit werk te doen. We hadden geen programma's. En toch zeiden we tegen iedereen: we gaan het morgen doen! Dat gold ook voor uw collega's uit die tijd. Die kwamen het gebied in en dan zeiden zij: "Nee hoor, over vijf jaar is alles klaar." Dat hadden we neergezet. Wé hebben dat neergezet. Ik leg de nadruk op "we". Dus ja, je had ook de instelling: dat moet gebeuren. Ik heb geprobeerd een hoop op te lossen, maar u stelt terecht de vraag: weet u wel zeker dat het binnen vijf en vijf had gekund? Het antwoord is: nee.

Maar er gebeurden wel hele goede dingen. Dat staat daartegenover. Kijk naar het scholenprogramma. Groningen heeft in het gebied het meest moderne scholenbestand van heel Nederland voor het basisonderwijs. Dat is reusachtig. Niet voor mij. Maar dit is gebeurd over de grenzen van denominaties heen, over de grenzen van dorpen heen. Mensen zeiden daarbij: we gaan van een ongeluk een deugd maken. Fantastisch!

Dus je bent heel sterk aan het kijken: hoe had je het moeten doen? Heb ik te veel gedacht: we redden het met elkaar? Heb ik te veel gedacht: nou ja, die formele bevoegdheden komen wel? Dat idee had ik lange tijd. Dit wetsontwerp is door de ministerraad gegaan. Ik zei net dat in het wetsontwerp een indeplaatsstelling van de NCG van een minister stond. Ik kan u zeggen -- ik was daarbij -- dat hierover een hele stevige discussie in de ministerraad is gevoerd. Ja, ik had dus ook wel het idee dat dat ging gebeuren. De Raad van State vond het inderdaad ook een heel vergaand wetsontwerp. Daar zei men: dit éénhoofdelijk bestuursorgaan kennen we niet in Nederland, dus moet u daar niet wat tegenwicht aan bieden? Ze hadden er gelijk in. Ik zeg dit om te tonen dat ik ook wel het idee had dat ik er nu niet aan behoefde te trekken. Achteraf gezien zeg ik: het kan ook niet.

Dus er zijn een heleboel dingen waar ik zo over denk. Dat neemt niet weg ... We gaan terug in de tijd. We hadden het idee dat we door zouden kunnen gaan met de gaswinning terwijl we ondertussen zouden versterken. We hadden het idee dat versterken en gaswinning twee zijden van dezelfde medaille waren. We hadden het idee: het kan allemaal morgen gebeurd zijn. Dat deden we met z'n allen. Het was totaal onmogelijk! Dat weten we nu. En natuurlijk werd daar voortdurend discussie over gevoerd. De maatschappelijke organisaties hebben vanaf het begin gezegd: als we niet de oorzaak wegnemen, komt het nooit goed. Dan komt het ook sociaal nooit goed.

Ik kom uit de tijd van de hele grote stadsvernieuwingen. We hebben in Nijmegen destijds heel wat meegemaakt met stadsvernieuwing. De sociale impact van zo'n operatie is enorm. En dan gaat het nog niet eens over het bestuurlijke aspect. Probeer het je voor te stellen hoever dat in Groningen zou gaan. De gemeente Loppersum heeft eens een keer in beeld gebracht wat het per deel van het dorp Loppersum zou betekenen als het zou gebeuren. Men heeft in beeld gebracht wat er dan allemaal overhoop zou gaan als ook nog de riolering hersteld moest worden, en dit en dat, en het zwembad. Men heeft in beeld gebracht hoelang mensen dan in de rommel zouden zitten. Hoelang zouden ze zich elke week moeten afvragen: als ik nu naar de winkel ga, kan ik dan nog langs die weg, of moet ik nu anders? Het kind gaat naar school maar kan niet bij zijn speelkameraadjes komen. Zo had de operatie kunnen zijn, zeker in Loppersum. Dus het was ongekend veel, en daar moesten die neuzen voor dezelfde kant op staan.

En ja, ik had moeten weten dat het niet zonder instrumenten kon. Want dit is crisis. Dit is crisis, en daar heb je dus crisisinstrumentarium bij nodig. Dat zit niet in een normale wet.

De heer **Kwint** (SP):
Dank u wel.

De **voorzitter**:

Goed. We gaan afronden. De commissie heeft geen vragen meer. Ik dank u hartelijk voor uw medewerking. Ik verzoek de griffier om u en uw steunverlener de heer De Boer naar buiten te geleiden.

Morgenochtend om 10.00 uur is ons volgende verhoor. Dat zal zijn met de heer Kortmann. Hij was voorzitter van de TCMG en is de huidige voorzitter van het IMG, het Instituut Mijnbouwschade Groningen.

Sluiting 18.30 uur.